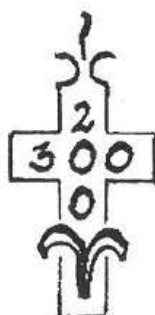


AJASTA AIKAAN

AJASTA AIKAAN

TEUVAN SEURAKUNNAN
300-VUOTISJUHLAJULKAISU



Heikki Perttula

Maakunta-Paino Seinäjoki 1994

Teuvan seurakunnan
juhlatoimikunta 1994—1995:

Kalervo Niemelä pj.
Päivi Birling, Elo Norja, Heikki Perttula,
Esko Ruuska, Alli Tanner ja Kaisu Viljanmaa

TEUVA SAA ASUKKAANSA

Teuva oli kauan maakuntien välistä erämaa-aluetta, jota hyödynsivät Satakunnan ja Hämeen asukkaat ja myös Kyrönmaan suunnilta tulleet. Läntisin erätie Satakunnasta Etelä-Pohjanmaalle kulki Sastamalasta Isojoen ja Teuvan kautta Laihialle. Suupohjalla lienee ennen tarkoitettu nykyistä laajempaa aluetta. Kiinteää asutusta täällä tuskin oli ennen kuin 1560-luvun lopussa. Varsin nopeasti jokivarteen asetui uudisviljelijöitä, niin että vuosisadan lopulla olivat jo nykyisen Kirkon-, Kauppilan, Riipin, Äystön ja Perälän kylät saaneet ensimmäiset asukkaansa. Eero Kojosen isäntäluettelon mukaan v. 1576 Teuvalla oli 13 taloa, joista kolmen sijainti ei myöhemmän autioitumisen takia ole tiedossa. Neljä sijaitsi nykyisessä Kirkonkylässä (Fossi, Hakala, Kosi ja Perttula), kolme Kauppilassa (Nisula, Peura ja Saksä), Djupbäck Perälän kylän alkuna, Äystön talo oman kylänsä ja Varala Riipin alkuna.

Kun tulijat olivat lähtöisin eri seuduilta, hallinnollinen ja seurakunnallinen yhteys haki muotoaan ja suuntaansa pitkään. Itäinen osa oli jonkin

aikaa Ilmajoen osa, läntinen puoli päätyi Närpiön suurpitäjään Östermarkin kylänä, johon pian muutkin talot liittyivät. Siitä tuli eräs Närpiön monista markeista. Horonkylän asukkaat kuuluivat kauan Ylimarkkuun. Oikeastaan Laihian pitäjän alueella sijainneiden Norinkylän ja Järvenpään asutus alkoi 1600-luvun lopulla.

Närpiö oli rannikon vanha emäpitäjä, josta on irtautunut useita seurakuntia. Sen kirkko oli keskiajalta, ja nykyinen rakennettiin v. 1435. Närpiön kautta lienee paennut viimeinen katolinen Turun piispa Arvid Kurki, joka ehkä siellä piti viimeisen messunsa. Kirjakielemme isä ja uskonpuhdistaja Mikael Agricola kävi viikimässä kirkon Neitsyt Marian kunniaksi v. 1555, hie-man ennen Teuvan asutuksen alkua.

Eri emäseurakuntiin kuuluminen ehkä heijastui nykyaikaan asti kansantavassa, jonka mukaan teuvalaiset, norilaiset kai viimeksi, syytettiin rannikon tapaan laskiaistulia, kun pitäjänrajan takana, vanhan Ilmajoen ja vielä vanhemman Kyrön puolella niiden aika oli pääsiäislauantai.

TEUVAN — ÖSTERMARKIN SAARNAHUONEKUNTA



Saarnahuone 1600-luvulla. Perimätiedon pohjalta piirtänyt Paavo Suovaara.

Matka sisämaasta poikki metsien ja yli soiden Närpiön kirkkoon oli perin vaivalloinen. Toisaalta kirkko asetti velvollisuuksia jumalanpalveluksiin osallistumisesta. Enimmäkseen suomenkielinen teuvalaisväestö koki itsensä vieraaksi, vaikka kirkon tunnelma savupirtin väestä oli varmaan juhlava. Se alkoi anoa itselleen kirkollisia palveluja omalla kotiseudullaan. Vihdoin suostuttiin siihen, että joku Närpiön papeista kävi joka kolmas viikko pitämässä Teuvalla jumalanpalveluksen.

Teuvan saarnahuone rakennettiin joen rantatöyrälle viimeistään 1638, mahdollisesti jo hieman aiemmin. Ervard Inkinen oli tallentanut muistitie-

don vaatimattomasta peittein katetusta rakennuksesta. Varmuutta ei ole, tarkoittiko kuvaus tuota ensimmäistä vaikeo myöhempää, apulaisprofessori Raimo Rannan tutkimuksen mukaan 1680-luvulla rakennettua kappelia. Ainakaan viimeainitusta ei tullut kovin pitkäaikaista, koska jo heti seuraavan vuosisadan alussa ryhdyttiin oikean kirkon rakentamiseen. Saarnahuoneiden paikat lienevät olleet seuraavasta puukirkosta hieman maantien suuntaan. Pohjapiirros oli suorakaide, katto jyrkkä ja torniton. Vieressä oli erillinen tapuli, jossa pieni kello kutsui väkeä jumalanpalveluksiin. Kello päättyi myöhemmin isompien tieltä Vuorelan ta-

loon, jossa se hoiti ruokakellon tehtävää. Lieneekö sama, joka poistettiin 1820-luvulla käytöstä?

Tästä aikakaudesta on muistona seurakunnan hallussa säilynyt kirjallinen harvinaisuus, yhteissidos, jonka kansien välissä on kolme ainutlaatuista kirjaa. Ne ovat suomenkielinen virsikirja vuodelta 1630, evankeliumi ja epistolat vuodelta 1637 sekä vuoden 1629 katekismus. Teos oli vuosikymmeniä Turun yliopiston kirjastossa ja on nyt pankkiholvivuosisien jälkeen ajateltu tallentaa Helsingin yliopiston kirjastoon.

OMA KAPPELI

1650-luvun puolivälistä Närpiö, Ilmajoki ym. kuuluivat Närpiön rovastikuntaan, jonka lääninrovastina toimi Elias Holmius Närpiöstä. Vuonna 1693 tehtävä siirtyi Ilmajoen Gabriel Peldanille. Maakunnassamme oli 1600-luvun alussa kahdeksan laajaa kirkkopitäjää.

Lukkarina mainittiin 1680-luvulla Tuokkolassa asunut Lauri Heikinpoika. Talollinen Niilo Erkinpoika Riippi esitettiin 1650-luvun puolivälissä kappelin kirkonisäntänä. Nämä osoittivat, että teuvalaisilla oli omaa itsenäistä toimintaa. Samoihin aikoihin Närpiön kappalaiset Wazaus ja Gabriel Brennerus olivat yhdessä vastaamassa teuvalaisten piispalle ja tuomiokapitulille tekemiin valituksiin saarnavuorojen harventamisesta. 1660-luvulla piispa Terseruksen aikana teuvalaiset tarjoutuivat palkkaamaan oman papin, mut-

Kristillinen julistus ei täältäkään kyennyt täysin kitkemään lujaan juurtunutta taikauskkoa. Esim. 1650-luvun puolivälissä sakotettiin teuvalaista Olavi Antinpoikaa, joka oli uhannut kirkkoherra Holmiuksen karjaa sillä seurauksella, että jonkin päivän perästä karhu oli repinyt siitä seitsemän lehmää.

Kirkkorakennukseen liittyvät uskomukset elivät varsin myöhään. Taioista tiedettiin 1880-luvulla kootussa kansanperinteessä, ja vielä 1920-luvun kirkonkorjauksessa tehtiin kivijalasta niistä kertoneita löytöjä.

ta ilmeisesti emäseurakunnan papisto vastusti hanketta, joka tulisi pienentämään palkkaa. Talollinen Heikki Kreonpoika Tuokkola anoi 27. 10. 1680 Turun tuomiokapitulilta pappia Teuvalle. Asian tutkimiseksi luvattiin suorittaa katselmuksia, mutta kun anojien olisi kuulunut se maksaa, asia jäi varattomuuden vuoksi silleen.

Vuonna 1691 anomus osoitettiin suoraan hallitukselle, joka määräsi tuomiokapitulin hankkimaan asiasta maaherran lausunto. Siksi talollinen Antti Niilonpoika Riippi anoi Närpiön talvikäräjillä 1692 todistusta siitä, että teuvalaisten oli vaikea kulkea emäkirkolle kelirikon vuoksi syksyllä ja keväällä ja että suomenkielinen sielunpaimen oli tarpeen. Närpiön papisto olisi myöntynyt hankkeeseen, mikäli heidän palkkauksensa ei vähenisi.

Teuvan saarnahuonekunnan 38 isäntää oli piispankäräjillä 1693 lupautunut maksamaan papilleen paremman palkan kuin kappalaiset yleensä saivat. Tuomiokapituli asettui puoltamaan hanketta, "vaikkei toimenpide ollut välttämätön, koska Närpiön papit olivat saarnanneet kappelissa useammin kuin joka kolmas sunnuntai". Aikaisempia valituksiaan teuvalaiset tahtoivat selittämällä ne kirjurin tekemiksi lisäyksiksi, joita he eivät itse olleet ymmärtäneet. Kuninkaallisella päätöksellä Kaarle XI myönsi teuvalaisille 16. 4. 1694 oman kappalaisen, ja se on nyt seurakunnan 300-vuotisjuhlan aiheena. Ratkaisuun vaikutti varmaan myös vuosisadan lopun voimakas uudisasutus. Suuriperheisillä talollisilla oli menestyvät karjat. Kaskenpoltolle oli hyvät edellytykset. Tervanpoltto hyödynsi hyviä metsiä ja lyhyttä yhteyttä rannikon satamaan. Näytti mahdolliselta, että teuvalaiset kykenisivät vastaamaan lupauksistaan. Vuoden 1690 tienoilla teuvalaisia uudisasukkaita asettui Laihian etelärajalle, jonne muodostui Järvenpään kylä. Närvijoki eli Österland kuului Teuvaan 1695–1730 ja uudelleen Pirttikylän mukana 1795 alkaen. Armas Luokon mukaan Teuvan väkiluku saarnahuonekunnan alkuvaiheissa oli ollut alun toistasataa henkeä ja kappeliksi muodostettaessa 350 henkeä eli n. kolminkertainen.

Teuvasta tuli siis Närpiön kappeliseurakunta. Silti seurakuntalaiset lupauksensa mukaan edelleen osallistivat myös Närpiön ja Korsnäsän kappalaisien palkkaukseen. Siitä he vapau-

tuivat vasta 24. 5. 1734. Ensimmäinen kappalainen saatiin Kristiinankaupungin pedagogion opettajana toimineesta Simon Carlanderista, jonka sukujuret olivat Pohjois-Pohjanmaalla, Sursilien pappissuvussa. Isä oli Pyhäjoen kirkkoherra Juho Carlander, ja sukunimi viittaa Hailuotoon. Simon oli käynyt koulua Oulussa, kirjoittautunut Upsalaan 1685 ja Turun akatemiaan. Hänen mainitaan kuolleen Teuvalla 1722. Mutta ainakaan v. 1719 hän ei ollut kappelissa, koska tuolloin Närpiön papit Hoffren ja Moliis lupautuivat yhdessä joka kolmas viikko hoitamaan jumalanpalveluksen Teuvalla. Ehkä Carlander viipyi pakomatalla sodan jaloista Ruotsissa kuten monet muutkin papit. Carlanderin tytär avioitui Kiilin talon pojan kanssa, ja suku jatkuu Teuvalla edelleen. Mm. runoilijarovasti Simo Korpela kuului siihen.

Teuvalaisten varhaisimmat kirkonkirjamerkinnot tehtiin todennäköisesti Närpiössä, mutta ne ovat sotien melskeissä hävinneet. Teuvan kirkonkirjoissa alkuvuosi on 1719 ja kastekirjoissa 1723, ja ne ovat säilyneet siitä lähtien. Vanhimmat asiakirjat on talletettu Vaasan maakunta-arkistoon.

Seurakunnan hallussa on puinen maalattu ehtoollismalja, joka perimätiedon mukaan on peräisin isonvihan ajoilta. Se oli aikoinaan myyty, mutta rovasti Lundqvist osti maljan takaisin Kaskisista 1908 ja lahjoitti sen seurakunnalle.

Kappeliseurakunnan kasvanut väestö tarvitsi tilavamman kokoontumispaikan. Vuonna 1701 valmistunut puukirkko edusti vanhaa tornitonta pitkä-

KAPPELIKIRKKO



Kartta kirkkomaasta 1865.
A = uusi ja B = vanha kirkko.
Piirtänyt maanmittari A. F. Berger.

kirkkotyyppiä, jossa alttari oli itäpäässä ja sakaristo, kooltaan 7 x 7 metriä, sen vieressä pohjoispuolella. Eteinen oli länsipäädyssä ja papineteinen eteläpuolella. Vuosisadan lopulla se alkoi jälleen olla ahdas kasvaneelle seurakunnalle. Kirkkoa laajennettiin länsipäädyssä arkkitehti Johan Elfströmin 1783 laatimien piirustusten mukaisesti 1786–1787. Siitä tuli tuolloin 58 kyynärää pitkä, 18 kyynärää leveä ja 12

kyynärää korkea (n. 34 m x 10 m x 7 m). Pituudessa oli varmaan mukana myös eteinen. Länsipäässä sijaitsi lehteri. Valoa antoi kymmenen pikkuruusta ikkunaa ja kaksi kattokruunua. Alttaritaulua ei ollut. Kirkkoon mahtui noin 500 henkeä. Se oli ulkoa maalattu punaiseksi. Vanhan saarnahuoneen mainitaan 3. 7. 1704 tuhoutuneen "ukkoosen valakiasta".

Kirkon muodosta saa totuttua käsi-

tystä hämmäntävän kuvan 1865 tehdystä hautausmaan karttapiirroksesta, joka esittää vanhan kirkon ristinmuotoisena. Uutta v. 1847 suunniteltaessa oli esitetty suuremman tilan saamiseksi, että "vanhan kirkon yksi ristiosa oli sahattava pois". Myös Tuokkolasta Riippiin siirretyn riihen seinään veistetyt kirkonkuvat sopivat kuvaamaan tämän tyyppistä rakennusta. Todennäköistä on, että suurpiirteisen karttakuvan ristosakarot kuvasivat pohjoisen puolen sakaristoa ja eteläsivun eteistä.

Kirkon kunnostus vuosina 1786—1787 tapahtui rakennusmestari Salomon Kjällströmin johdolla. Tämä jalasjärveläinen Köykkä oli aikanaan hyvin tunnettu kirkonrakentaja. Tilimerkintöjen mukaan oli käytetty mm. maalari Crantzin ja kultaaja Granbomin apua. Rumpali Carl Pihlman oli korjannut ehtoollismaljan. Kirkko oli vihitty uudelleen käyttöön 30. 9. 1787, ehkä mikkelinä. Jumalanpalvelus oli ollut varmaan juhlava. Tilien mukaan apuna oli käytetty soittajia, joiden palkkio oli yksi taalari. Ehkä se on ollut ensimmäinen soittoesitys Teuvan kirkossa. Närpiön komppanian soittajista pari asui tuolloin paikkakunnalla, jos heitä oli käytetty.

Vieressä on ollut vaatimaton kello-tapulit. Perimätiedon mukaan kirkon kello piilotettiin ison vihan aikana jonne Koskelan kohdalle. Rauhan tultua sitä ei enää löytynyt, lieneekö sitten joutunut väärin käsiin tai virran kuljettamaksi.

Nähtävästi sodan jälkeen hankittu kirkonkello oli haljennut 1749 ja korjattu pari vuotta myöhemmin. Ehkä vä-

liaikaiseksi oli 1749 ostettu varsin pieni kello, joka kesti tapulissa 1820-luvun lopulle ja myytiin 1837. Kustannuksia käytettiin myös perusteena pitäjäläisten tervakiintiön korottamisanomuksessa 1750. Vierelle hankittiin 1776 kolmas isompi kello. Isot kellot olivat käytössä vuoteen 1950, jolloin ne tuhoutuivat kirkon palossa. Vain toisen kieli on tallella. Niillä oli kutsuttu väkeä jumalanpalveluksiin, soitettu sanoma- ja papinkelloja, hälytetty väkeä tulipaloo sammuttamaan, ja ne olivat viikkokaupalla julistaneet keisareitten kuolemaa.

Näin vähitellen kappeli kunnosti jumalanpalvelushuonettaan, niin että se kykeni palvelemaan myös itsenäisen seurakunnan kirkkona.

Teuvalaiset lunastivat kappalaislehen puolen manntaalin Erkkilän kruunutilan, jonka omistaja Niilo Tuomaanpoika ei jaksanut sitä enää viljellä. Peltoa siinä oli 12 tynnyrialaa eli n. 6 ha ja niittyä hieman vähemmän. Vuonna 1695 kuningas myönsi talolle verovapauden, "mitä muutkin kappalaiset nauttivat". Pienen kappelin papin varallisuus oli kuitenkin eri luokkaa kuin emäseurakunnissa. Kappeli-seurakunnan alkuvuodet olivat varmasti taloudellisestikin raskaat. Rohkeasti annettuja lupauksia ei ollut helppo täyttää, sillä jo suuret kuolonvuodet 1696—1697 jättivät tuhoisaa jälkeä. Luukon mukaan väkiluku putosi lähes kolmanneksella. Sitten seurasi isoviha. Huonoista tieyhteyksistä huolimatta venäläisosastot löysivät Teuvalle ja veivät muassaan useita lapsia. Monet olivat kiiruhtaneet pakosaunoille, joista

muistoja on eri kylistä. Taloluku ja asukkaiden määrä vähenivät huomattavasti enemmän kun Etelä-Pohjanmaan rintapitäjissä, ehkä 2/3:lla. Vasta alkuun päässyt asutus ei kestänyt iskuja kunnolla. Rauhan palautuminen elvytti jälleen elämän Teuvalle, ja nopeasti asutus oli ennallaan ja vuosisadan vaihteessa jo puolta isompi.

Kappalaisen lisäksi kappelilla oli oma lukkari. Ainakin ison vihan jälkeen tehtävää hoiti Mikko Mononius, jonka luo kehoitettiin vanhempia rovastinkäräjillä 1719 lähettämään lapsiaan lukemisen oppiin. Hänen jälkeensä esiveisaajaksi tuli Kauhajoelta Matti Niilonpoika. Hänen seuraajansa Matti Pekanpoika Orre oli teuvalainen. Nimi viittaisi Teirilään, mutta Juho Ketosen tutkimusten mukaan hänellä oli sukulaissuhteita Perttulaan. Hänen mukaansa nimettiin lukkarin puustelli Orrelaksi. Matti Orre oli toimissaan noin puoli vuosisataa.

Rovastintarkastuksessa 1719 todettiin, ettei monella pitäjäläisellä ollut enempää aapista kuin katekismusta, ja nuoremman polven kristilliset tiedot olivat heikot. Vanhempi seurakuntalaispolvi tunsikin kristinoppinsa nuoria paremmin. Lääninrovasti kehotti seurakuntalaisia pyytämään Pyhän Hengen valoa paitsi Kristuksen tuntemiseen myös todelliseen synnistä luopumiseen.

Kirkkoväärtejä oli ollut jo ennen kappelin muodostamista. Heitä oli 1800-luvulle asti samanaikaisesti kaksi, tavallisesti vakavaraisia talollisia. Vähäriin eli suntion tehtävä kulki kauan perinnöllisenä. Seurakunta oli jaettu yökuntiin tai kinkerikuntiin, joissa pappi vuosittain kiersi kinkereitä pitäen. Matkanteon hankaluus johti siihen, että kierros kesti viikon, joskus kaksi kerrallaan. Paikallisina seurakuntahallinnon edustajina olivat kuudennummiehen eli seksmannin, joiden valvottavana oli kyläkunnan siveellinen elämä. Kirkon tarkastusmiehet kenties vastaisivat nykyisen kirkkoneuvoston taloudellisen jaoston luottamushenkilöä.

Sodan koettelemukset olivat horjuttaneet myös esivallan kunnioitusta. Kun kirkkoherra Hoffren oli ollut 18. 8. 1720 Teuvan kirkossa pitämässä jumalanpalvelusta ja sen jälkeen tiedustellut seurakunnalta mahdollista estettä Mikko Upan avioliitolle, oli kirkkoväärti Pekka Jaakonpoika Perttula kovin sanoin uhkaillut pappia, mikäli tämä suorittaa vihkimisen. Muulla seurakunnalla ei ollut asiassa huomauttamista. Kirkkoväärti ilmeisesti puolusti sulhasen veljen nimismies Matti Upan mielipidettä. Esivallan vastustaminen johti esitykseen toisen miehen, Jaakko Mikkilän, nimeämisestä kirkkoväärtiksi niskottelijan sijaan.

KIRKKOMATKAT

Pitäjän tieverkko oli kehittymätön. Ainoa ratsutie tuli Hämeentieltä Kauha-joen ja Kainastonjoen yhtymäkohtaan, siitä Teuvanveevaa hipaisten Kainastonjoen poikki Riipin talon editse ja Nisulan taitse, joen yli Perttulan kohdalla, Koskelan kohdalla jälleen joen poikki Navettamäkeen, Seppälään ja Kittilän kohdassa yli Rääsylvuoman, Tankinevan etelä- ja Kalimosannevan pohjoispuolta Närpiön Finbyhyn. Närpiöön kertyi runsas kaksi peninkulmaa ja itäreunalta pitäjän vielä enemmän. Riipin majatalo mainittiin ensi kerran v. 1650. Majatalonpitäjä Antti Riipin poika Erik oli 1702 ensimmäinen Turun Akatemiaan lähtenyt talonpoikainen teuvalaisnuorukainen.

Kylistä tuli polkuja, joita myöten talvitiet suuntautuivat kohden kirkonkylää, ja kirkkomatkoihin niitä useimmiten käytettiin. Vanhoista kirkkoteistä on vielä vähäisiä merkkejä luonnossa. Ne noudattelivat kuivimpia paikkoja, kiertelivät kivikoita ja kallioita. Norista lähtenyt polku liittyi Riipissä Jurvan suunnasta tulleeeseen, kulki pitkin jokivartta ylittäen sen kahluupaikoissa. Pitkin Äystönluoman vartha vei polku Äystöltä Riippiin, jossa se yhtyi toisiin. Piikkilästä päin polku kulki myös Riippiin. Luovasta tultaessa ylitettiin Peninjärvi kahlatan, ja toinen kuivempi reitti suuntautui Korvenkylään. Horosta polku kulki Koiviston luoman kautta Jussilan talon lähelle. Perälän ja kirkonkylän välillä matka tahtui pitkin jokivartta. Närpiön kirkolle johtava vanha yh-

teys meni Svartbäckin kautta. Vaivalloisinta oli vainajien saattaminen pitäjän syrjäkulmilla siunattuun maahan.

Kasteelle pienokaiset koettiin saada mahdollisimman pian, muutaman päivän ikäisinä syrjäkylilläkin. Alkuaikoina kummeja oli yleensä kuusi, ja tarvittaessa pappi vaimoineen täydensi joukon.

1760-luvulla Norinkylän isännät olivat jo koonneet rakennushirsiä osallistuakseen heitä lähempänä sijainneen Jurvan kirkon rakentamiseen, mutta sen pitemmälle ei hankkeessa menty. Jurvan seurakunnan palveluksia he kylä käyttivät myöhemminkin. Varsin usein kasteet ja vihkimiset suoritti heille Jurvan pappi. Itse asiassa Jurvassa oli vuoden 1766 lopulla pidetty kokous, jossa oli asetettu vaatimaan Järvenpään ja Norin liittämistä Jurvaan. Laihian kappalaisen vastineessa hanke torjuttiin ja sijaan esitettiin Teuvan ja koko Jurvan yhteistä kirkkoherrakuntaa. Lopulta Jurvasta muodostettiin kappeli, mutta ilman Norinkylää, Järvenpäättä ja Närvijokea. Järvenpää siirrettiin anomuksesta osittain Jurvaan 1857, kokonaan 1859 jääden vielä eräissä asioissa Teuvan alaisuuteen vuoteen 1866 eli kirkkoherra Kumlinin kuolemaan asti.

Närvijoki hakeutui Jurvan yhteyteen 1861, ja liitos astui voimaan seuraavana vappuna. Näin Teuvan mutkikas pohjoisraja oli muotoutunut nykyiselleen. Pieniä toisen alueelle jääneitä enklaaveja on liitetty myöhemmin.

Pitkistä matkoista tulleet tarvitsivat



Kirkkotalleja Filppulan tien haarassa ennen 1910. Takana kansakoulu.

juhdilleen suojan. Kirkkotalleja teuvalaisilla oli ollut Närpiön yhteydessä. Eräät lienevät vieläkin olemassa. Horonkyläläiset viimeksi käyttivät siellä omia talleja. Oman kirkon läheisyyteen nousi myös jonkin verran suoja hevosille, ja palvelivat ne myös kirkkomatkalaisia vaatteiden vaihtopaikkana. Vielä 1900-luvun alun valokuvissa näkyy muutama vaja Filppulantien alus. Ne katosivat, kun seurakuntatalon taakse rakennettiin 1920-luvulla yhtenäiset tilat muutamalle kymmenelle hevoselle. Rakennus on osittain vielä paikallaan varastotilana.

Hengellisen sanoman lisäksi jumalanpalveluksen yhteydessä hoidettiin maallisia asioita. Luetut kuulutukset hoitivat saman tehtävän kuin nykyajan lehti-ilmoitukset tai paikallisradio. Vi-

ranomaisten tiedotusten lisäksi etsittiin kadonnutta tai varastettua omaisuutta. 1910-luvulla joukossa oli runsaasti etsintäkuulutuksia. Paikkakunnan suutareita kutsuttiin v. 1900 ammattikuntansa kokoukseen. Vanhan siunauskappelin ullakolla on säilynyt 1780-luvulla kirkossa luettuja kuulutuksia, jotka julkistamisen jälkeen oli päivätty ja "arkistoitu" puristamalla ne palloiksi.

Carlanderin seuraaja 1725 oli Pirttikylän saamaaja Henrik Moliis, jonka jälkeen kappalaiseksi valittiin 1744 Henrik Achtman Porista. Viimemainitun sukuun liittyivät avioliittojen kautta sekä Riippi että seuraava kappalainen Johan Forsman, joka tuli virkaansa 1767. Achtmanin pojan opiskelutoverina Turun Akatemiassa oli ollut Riipin talon poika, Johannes Burman, joka oli

vasta toinen talonpoikaisista oloista lähtenyt teuvalaisopiskelija.

Halu ja taito lukea Raamatun sanaa omasta kirjasta tulee esille seurakunnan tilikirjan merkinnöistä 1760, joi-

ITSENÄINEN KIRKKOHERRAKUNTA

Seurakuntajaon muutokset oli helppoin toteuttaa kirkkoherran vaihtuessa ennen uuden kanssa tehtävää palkaussopimusta. Kun Närpiön kirkkoherra Laihiander kuoli 1794, teuvalaiset laativat kuninkaalle anomuksen itsenäisestä seurakunnasta. Närpiön seurakunta, sen muut kappelit ja tuomiokapituli vastustivat, mutta maaherra puolsi anomusta, joka alistettiin hallitukselle.

Oikeuden omaan kirkkoherraan Teuva sai Kustaa IV Aadolfin Drottningholmin linnassa allekirjoittamalla kuninkaallisella julistuksella 13. 8. 1795. Tärkeimpinä perusteina mainittiin, että kappeli oli yli viiden neliöpeninkulman laajuinen ja sen väestö ymmärsi ja puhui vain suomea.

Ruotsinkielisiä oli vähäisen virkamiehien ja joittenkin käsityöläisten lisäksi Perälässä ja 1800-luvun lopulla yllättävästi muutamassa perheessä Norinkylässä. Se oli seurausta muuttoliikkeestä ja kauppasuhteista rannikkoseudun kanssa. Suhteellisesti ehkä enemmän teuvalaisia muutti Närpiöön.

Pienen kielellisen vähemmistön vuoksi Teuvan kirkossa edelleen toimitettiin ruotsinkielisiä jumalanpalveluk-

den mukaan tal. Antti Sukselle ja Johan Koivistolle oli myyty Biblia ja renki Jaakko Juhonpoika Peuralle käytetty pyhä kirja. Seurakunnan omaa raamatua lainattiin vuodeksi talollinen Ojanperälle 1820-luvulla.

sia muutaman kerran vuodessa 1800-luvun lopulle saakka. Muutenkaan kaikki yhteydet eivät Närpiöön katkenneet. Kihlakunta oli sama, ja käärijät yhteisiä. Omaisuuttakin jäi, osuus pitäjätupaan, lainamakasiiniin ja pannuhuoneeseen, joista luovuttiin vasta 1901.

Ensimmäiseksi omaksi kirkkoheräksi nimitettiin ilman vaalia viimeinen kappalainen Johan Forsman, joka hankin liittyi eräänä oksana Pohjanmaan laajaan Sursill-sukuun. Hänen työ kautensa Teuvan pappina on toistaiseksi pisin, yhteensä 43 vuotta. Forsman ryhtyi toimeen järjestyksen saamiseksi seurakunnan elämään ja huolehti lastenopetuksen alkuun saattamisesta. Seurakuntalaiset kuitenkin vastustivat hänen koulumestarihankkeitaan. Kun osa nuorisosta jumalanpalveluksen ajan vetelehti kirkkotalleilla, asiaan puututtiin sakkorangaistuksin.

Kristiinankaupungissa hieman koulua käynyt torppari Johan Östervik otettiin lastenopettajaksi. Myöhemmin tehtävään otettiin entinen sotilas Stefan Fri sekä Kalle Heikki Tuppi, koska siten tuli samalla hoidettua huoltovelvollisuus. Eräs kirkkoherra Forsmanin pojis-

ta, Wilhelm, jätti aloittamansa papin opinnot Turun Akatemiassa kesken ryhtyen sotilaaksi. Vanhemmiten vaikiinnuttuaan Wilhelm toimi kotiseurakuntansa suntiona ja lastenopettajana.

Kirkkoherra Forsmania vaadittiin vastuuseen v. 1800 nähtävästi omin luvun seurakunnan metsästä otetun puutavaran käytöstä pappilan salin ja kahden kamarin kunnostamiseen, mutta pitäjänmiehet asettuivat hänen puolelleen.

Tarkastuskertomus vuodelta 1813 selvittää, että tallessa oli edelleen var-

ITSENÄISYYDEN ALKU

Kuningas vaihtui suuriruhtinaaseen lähes samaan aikaan kuin kirkkoherra Forsmanin pitkä pappisura päättyi. Seuraava kirkkoherra oli monipuolinen Abraham Cajanus, pappi, filosofian ja lääketieteen tohtori, edelleen Sursill-suvun jäsen. Pappistehtävänsä lisäksi hän hoiti laajalti maakunnassa lääkärin tointa, sillä alan ammattilaista ei lähiseudulta löytynyt. Pappilaa ruvettiin uusimaan, ja 1813 rakennusmestariksi otettiin tal. ja nikkari Jaakko Tuomaanpoika Havunen Kauhajoelta. Hänen kokemustaan käytettiin seuraavalla vuosikymmenellä Kauhajoen pappilaa rakennettaessa.

Cajanuksen aikana 1828 kirkon vieheen rakennettiin erillinen tapuli, jonka pohjakerros edelleen kohoaa kirkkomaalla. Kellotapulin läpimitta oli 18 kynnäätä (yli 10 m) ja korkeus 18 syltä

kaiden v. 1784 käyttökeltottomaksi särkemä 3-osainen kirkon arkku. Tuolloin kirkon kunnostuksen aikaan oli siellä voinut olettaa olleen rahaa. Samalla kävi ilmi, että monet seurakuntalaiset olivat vuosien mittaan lahjoittaneet kotikirkkoonsa käyttö- ja koriste-esineitä.

Kun Teuvasta tuli itsenäinen kirkkoherrakunta, siihen tuli kuulumaan saarnahuonekuntana Pirttikylä. Se oli enemmistöltään ruotsinkielinen suomenkielisten asuessa Närviöjen puolella. Pirttikylä erotettiin itsenäiseksi Teuvan kirkkoherra Kumlinin kuoltua 1866.

(32 m). Edellisvuonna kirkonkokous oli valtuuttanut tal. Antti Matinpoika Varalan tuomaan Tukholman matkallaan tarveaineita rakennukseen. Rakennusmestarina toimi Kjöld Pietarsaaresta. Vanhan tapulin osti tal. Juhon Pekanpoika Ketola 50 taalarilla. Seuraavalla vuosikymmenellä, 1836, kirkon kalustoluetteloon ilmestyi merkinnällä "tillkommen" (tullut), krusifiksi, joka nykyäänkin on kirkossa. Uusi kirkkoherra Pietari Ticklen oli myös ansiotunut lehtimies ja runoilija, joka liittyi suomenkielisen kirjallisuuden alkuvaiheisiin. Yhdessä veljensä kanssa hän oli mukana Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran perustamisessa. Hän kuoli 1839 ennen kuin ehti astua uuteen virkaansa Vesilahdelle ja haudattiin Teuvalle. Myös seuraajaksi valittu Sodankylän kirkkoherra Olof Mellenius kuoli

ennen muuttoa, ja vaali oli uusittava.

Kirkkoherra Ticklenin virkakauden alussa seurakunnassa raivosi paha kulkutautiepidemia, ehkä koleraa, sillä syksyllä 1831 päätettiin koleraan kuolleille hankkia erityinen hautapaikka Varanmäestä kruunun liikamaalta. Kirkon vieressä olevaa hautausmaa laajennettiin 1837 niin että se oli 23 kapalan (n. 35 aarin) suuruinen. Lisämaata hankittiin talollinen Fredrik Suksen maasta. Kirkkomaata reunusti kiviäitä, ja kulku kävi tapulin tai kahden rautaveräjän kautta.

Kirkonmiesten palkkaus perustui luontaistuotolle, joka oli koottava pitäjältä. Osittain se tapahtui kinkerikierroksella, mutta muutenkin oli palkka-
saatavia lähdeittävä keräämään. Juuse Nurmelan päiväkirjassa esiintyy elokuun lopulla toistuvasti merkintä: "Provasti kokos voitansa." Kirkollisista toimituksista suoritettiin korvaus, usein varallisuuden mukaan. Seurakuntamatrikkeli kertoi v. 1840 Teuvan papin palkan koostuneen pappilan n. 12 hehtaarin pelloista, n. 70 ha niitty- ja 600 ha metsäalasta. Rehu riitti 15 lehmälle, neljälle hevoselle ja parillekymmenelle lampaalle. Lisäksi palkkaan sisältyi 230 hl viljaa, 720 kg voita, 560 juustoa, 100 taalaria pääsiäisrahoja ja karjakymmenyksiä n. 60 lammasta. Tuloilla kirkkoherra maksoi palveluskuntansa, myös mahdolliset apulaisensa. Erkkilän mantaaliluku oli jo 1 1/8.

Matias Kumlin oli kirkkoherroista toistaiseksi pitkäaikaisin ja viimeinen, jonka aikana seurakunnalliset ja maalliset asiat käsiteltiin yhdessä. Väkiluku kohosi n. 4200 henkeen. Hänen virka-



Kanttori Yrjö Casellus.

kautensa lopulla seurakunnan alue pieneni, kun pohjoisosan kylistä kaksi, Järvenpää ja Närvijoki liitettiin Juruvaan.

Hänen aikanaan alkoi kanttori Yrjö Caseliuksen puoli vuosisataa kestänyt toimikausi, johon sisältyi paljon muutakin kuin esiveisaajan tehtävät. Lukkari piti koulua, hoiti postitoimistoa ja erilaisia kunnallisia luottamustehtäviä.

Röyhkeät varkaat olivat jälleen 1849 tunkeutuneet Teuvan kirkkoon anastuen kullatun ehtoollismaljan, oblaattirasian sekä lusikan. Ehtoollismalja oli hankittu v. 1797, ja rasian oli lahjoittanut seurakunnan nuorisio muutamaa vuotta myöhemmin. Ne löytyivät vasta keväällä 1874 kätöstä Jalasjärveltä, josta nimismies ne nouti. Tilalle oli

ehditty hankkia uudet ehtoollisvälineet. Löydettyjä esineitä suunniteltiin sulatettavaksi viinikannuksi, mutta kustannusten vuoksi se jäi tekemättä.

Seurakunta hankki uuteen kirkkoonsa komeat 30-haaraiset kattokruunut v. 1864 rouva Amalia Holmströmiltä. Se kävi ilmi tarjouksesta, jolla Thura Borg Helsingistä olisi 1933 ostanut isoaitinsä aikanaan myymät kattokruunut. Seurakunta ei suostunut kauppaan, mutta tuli tuhosi ne kirkon mukana.

Teuvalla tunnettiin samat kirkkoku-

rin muodot kuin muuallakin. Hairahduksista ja laiminlyönneistä seurasi riipitys, kolmirappuisella mustalla penkillä tai jalkapuussa istuminen jumalanpalveluksen aikana. Raipparangaus oli myös käytössä, kirkkomaalla viimeksi 1850 tienoilla, mutta kunnan makasiinin seinällä vielä 30 vuotta myöhemmin.

Ainakin vuoden 1825 tarkastuksessa kirkosta puuttui penkkijärjestys, joka määritteli talon väen ja palkollisten istumapaikat. Säätyläiset eivät Teuvan kirkossa paljon tilaa tarvinneet.

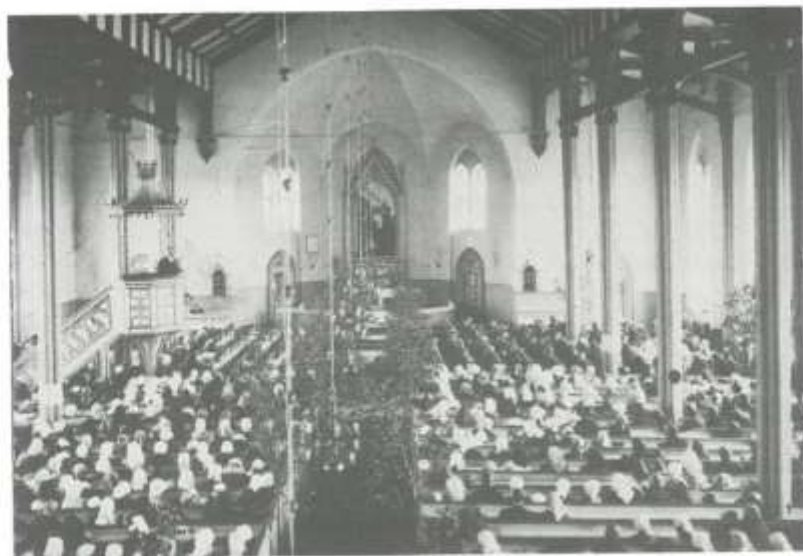
UUSI KIVIKIRKKO



Kirkko 1920-luvulla.

Kauan pohdittu uuden ja suuremman kirkon rakentaminen toteutui 1800-luvun jälkipuoliskolla. Aluksi suunniteltiin entisen laajentamista ristikirkoksi, jota varten pyydettiin tuoloin Kurikassa työskennellyttä rakennusmestari Erkki Kuorikoskea suoritta-

maan tarkastus ja laatimaan piirustukset. Hän esitti tulokset kohta pitäjänkokouksessa 1846 ja kehotti pitäjäläisiä rakentamaan kokonaan uuden kirkon. Se päätettiin tehdä puusta ja mitoittaa 3000 hengelle. Koko seurakunnan väkiluku kohosi silloin n. 4000:een.



Konfirmatio juhannuskoivuon somistetussa kirkossa ehkä 1920-luvun alussa.

Kuorikosken piirustukset jäivät syrjään, kun uuden pohdinnan jälkeen rakennusaineeksi vaihdettiin tiili. Tosin hän muutamaa vuotta myöhemmin toteutti Lapväärtissä juuri saman kokoisin tiilikirkon. Samoin hylättiin rakennushallituksen intendentin sekä lääninarkkitehti Setterbergin suunnitelmat. Rakennuspaikkojakin oli ehdolla kolme, entisen lisäksi Komsin kallio ja Varanmäki. Vanha kuitenkin vei voiton. Vihdoin 1859 hyväksyttiin piirustukset, joiden mukaan 1863 valmistui teuvalaissyntyisen Nils Östermanin (alk. Luopa) suunnittelema tiilinen kirkko, johon sopi kerralla noin 2000 sanankuulijaa. Rakennusmestarina toimi tal. Samuli Lusa eli Birling Kurikasta, jonka edellinen työmaa oli ollut Ylistaron

kirkko. Kivijalkakivet louhittiin kaukaa Loukajasta ja kiskottiin hevosvedolla paikalleen joen takaa. Tiilet valmistettiin käsin, ja niitä paksuun umpiseinään tarvittiin todella paljon. Filppulan ja Sepän pelloilla sijainneet savikaivot todistivat siitä. Ensimmäinen jumalanpalvelus uudessa, avarassa kirkossa pidettiin mikkelinä 1863.

Maantie kulki tuolloin lähempää joen rantaa kuin nykyisin. Uusi kirkko oli pystytetty poikittain maantien päälle, joten tämä oli siirrettävä nykyiselle kohdalleen. Rakennuksen molemmat päät tulivat pehmeälle alustalle, jonka vuoksi torni tehtiin aiottua matalammaksi. Rakennusvaiheessa osoitettu säästäväisyys perustuksen kohdalla osoittautui kohtalokkaaksi, ja valmis



Kirkko 1930-luvun alussa. Valok. Wikla.

kirkko oli repeämisen vuoksi vähällä tulla hylätyksi.

Jo kesällä 1867 lääninarkkitehti Setterberg tutki vaurioita, mutta totesi repeämisen hidastuneen. Vaikka kirkko oli otettu käyttöön 1863, niin vasta 9. 9. 1874 se vihittiin, yksitoista vuotta valmistumisensa jälkeen. Ongelmat eivät loppuneet siihen, ja teuvalaiset saivat Amerikkaa myöten kuulla olevansa "revennys kirkon pitäjältä". Kerrottiin pääskysten kesällä lennelleen kirkossa. Tarkastuksessa 15. 5. 1889 kirkko todettiin hengenvaaralliseksi. Viimeisenä mahdollisuutena purku-uhan alla lähetettiin 1890-luvun alussa teologian opiskelijat Simo Korpela ja Juuso Säntti kyselemään Helsingistä apua, ja he onnistuivat. Pituussuuntaan

asetetuilla teräsköysillä pysäytettiin rakennuksen painuminen, sisäseinille pantiin puupylväät ja sakaristo sekä vieressä ollut arkistohuone muurattiin kokonaan uudestaan. Kaarelle taipunut lattia oikaistiin 1920-luvun lopulla. Tuolloin kirkossa suoritettiin rovasti Palletvuoren aloitteesta laaja kunnostustyö, jolloin sinne hankittiin mm. lasimaalauksia sekä Väinö Aaltosen ja Gunnar Finnen veistoksia. Korjausehdotukset laati lääninarkkitehti Stenfors ja kaunistamissuunnitelman arkkitehti Brummer-Korvenkontio. Joulukuun 8. päivänä 1929 uusittu kirkko vihittiin käyttöön, Kirkkokansa koki sen juhlan ja hartautta herättävänä. Samalla ilmestyi O. A. Palletvuoren toimittama juhlaulkaisu, joka kauan oli ainoa pi-

täjän menneisyyttä kuvannut teos.

Suunnitelmissa oli myös kuorin koristaminen laajoilla freskoilla. Närpiöläinen taiteilija Carl Bengts, Gallen-Kallelan oppilas, laati 1927 luonnoksia, mutta seurakunta peräytyi hankkeesta, osin taloudellisista syistä, mutta ehkä myös periaatteellisista. Kauan pääosa luonnoksista lojui siunauskappelin ullakolla, kunnes ne "löytyivät" uudelleen. Tätä nykyä työt ovat esillä kirkkoherranvirastossa ja virastotalon kokoushuoneessa.

Talviset jumalanpalvelukset olivat lämmittämättömässä kivikirkossa varmasti koettelevia. Pienillä kynttilänlyhdyillä, joita museossa on muutama tallella, oli käyttöä penkissä istujan lämmittimenä. Vasta useiden sanomalehdissä julkaistujen valitusten jälkeen kirkkoon alettiin puuhata lämmityslaitteita. Kinkereillä koottiin vuodesta 1896 lähtien kirkon lämmityskassaan varoja, joita ensin pankkien puuttuessa kartutettiin lainaamalla tarvitseville. Muutamassa vuodessa koottiin pääoma, joka riitti viiden kamiinan oston.

SEURAKUNTA JA KUNTA

Vuonna 1865 annettiin asetus kunnallishallituksesta maalla, jolloin kunnallinen ja seurakunnallinen hallinto erotettiin toisistaan. Siirtymäaikaa annettiin vuoden 1868 maaliskuuhun, mutta perustelemalla saattoi saada lykkäystä. Teuvalaiset olisivat tyytyneet vanhaan järjestelmään. Vuonna 1866 kirjoitettiin pitäjänkokouksen pöytäkir-

Sellainen korvasi myös sakariston heikkotehoiset "kakeluunit".

Vuoden 1892 jälkeen muutettiin kynttilöiden tuominen joulun ajan jumalanpalveluksiin rahakorvaukseksi, ja pian luovuttiin kynttilärahastakin. Sähkövalo korvasi kynttilät 1920, kun uusi keksintö muutenkin levisi ja Teuvalle oli perustettu sähkölaitos. Perälän kylän miehet olivat 1882 hevosvoimin vetäneet kirkon portin suuret veräjäpylväät Närpiön Bölestä, josta monet talon kivijalka on peräisin. Kerran keskimmaisessa ollut vaivaikassa, rahalipas, murrettiin, eikä sitä enää otettu käyttöön. Pylväs on nyt Teuvan museon pihassa. Pohjanmaan kirkkoissa tavallista vaivaispoikaa ei täällä ollut, oli vain kerjäläisen kuvalla varustettu lipas ja sen yhteydessä anova lause.

Syyskuisena myrsky-yönä 1923 ryssähti kirkon tapulin risti maahan, ja vasta seuraavaan syksyyn mennessä saatiin vauriot korjattua.

Kirkossa ollut paanukatto vaihdettiin 1936 tiiliseksi.

ja ensi kerran suomeksi. Kokouksessa 2. 6. 1867 pitäjäläiset pyysivät maaherralta viiden vuoden lykkäystä asetuksen toimeenpanosta. He perustelivat sitä seuraavasti:

- asia oli uusi,
- pitäjän rajat eivät olleet tarkoin määrätty

- ei ollut vakinaista kirkkoherraa eikä muutakaan esimieheksi sopivaa,
- ajat olivat silloin tuiki huonot,
- ei ollut aikaisemmin tullut ulkonaista kehoitustakaan.

Neljä kuukautta myöhemmin pitäjänkokous kuitenkin kuuliaisesti noudatti asetusta ja suoritti tarpeelliset vaalit. Ensimmäinen kuntakokous pidettiin 13. 1. 1868 vt. kirkkoherra Lauri A. Palosen johdolla. Papistoa tarvittiin vielä muutaman vuosikymmenen ajan kunnan johdossa, ennen kuin tehtävät jäivät "maallikoiden" huostaan. Teuvan kuntakokouksen 14 esimiehestä kuusi oli pappeja. Se oli maakunnan oloissa suuri osuus. Palosen jälkeen tehtävää hoitivat kirkkoherrat Vilhelm Ingman 1868—1874, Frans Hällfors 1878—1886 ja Johan Henrik Wehmanen 1890—1895 sekä pastorit Aleksanteri Saarinen 1896—1898 ja Aapeli Kivioja 1901 eli yhteensä yli 20 vuotta. Lisäksi lukkari Caselius oli varaesimiehenä 1868—1886 sekä kirkkoväärti Jusila varsinaisena tai varaesimiehenä 1886—1889 ja 1899—1904. Pappeja valittiin mm. kansakoulun johtokunnan esimieheksi. Seurakunnalla oli edelleen siis vahva ote kunnallishallinnossa. Pöytäkirjojen perusteella tuntuu päätöksiä toisinaan tehdyn asioissa, jotka olisi pitänyt käsitellä aivan toisessa kokouksessa. Kokousten pitopaikat siirtyivät kirkosta ja sakaristosta isojen talojen tupaan, kansakoululle ja vanhalle seurakuntatalolle, joka varsinaisesti oli tehty rippikoulutuvaksi.

Vakinaiseksi kirkkoherraksi tullut Wilhelm Ingman ryhtyi tarmokkaasti



Kirkkoherra Wilhelm Ingman.

kehittämään seurakuntalaisten lukutaitoa. Hänen toimestaan kuntakokous käsittelee kansakouluasiaa pian siitä annetun asetuksen jälkeen. Päätös kansakoulun perustamisesta tehtiin v. 1870, jolloin Teuva olisi ollut asiassa maakunnan kärkipäässä. Vastustus oli kuitenkin vahva, ja kun kirkkoherra ja asiaa tukenut nimismies kuolivat, hanke lykkääntyi. Ingman kuoli 23. 5. 1875 ja vähän myöhemmin, 4. 7. 1875, paloi pappila maan tasalle. Se oli ollut myös pienen Lauri-pojan synnyinkoti, pojan, josta aikanaan varttui pääministeri ja Suomen kirkon arkkipiispa.

Pappilan rakentaminen satoi voimat ja varat seuraaviksi vuosiksi. Väliaikaisiksi tiloiksi ostettiin Juho Heikki Kauppilalta tuparati. Uudesta 40 kynnärää (23 m) pitkästä päärakennuksesta tehtiin rakennussopimus 1876 Juho Erkki Riipin ja Petter Mäenpään kanssa. Vanhan puukirkon purkulupaa oli



Kirkkoherra Frans Hällfors.

HERÄTYSLIIKKEIDEN MERKITYS

Hengelliset herätysliikkeet alkoivat kirkon piirissä vaikuttaa 1800-luvun puolivälistä lähtien. Niistä kaksi sai Teuvalla vahvan jalansijan niin aikaisessa vaiheessa, että ne olivat tienavaajia koko maakunnassa. Täällä vanhin on evankelinen liike, jonka ensimmäisiä edustajia lienee ollut pastori Sonck, joka toimi täällä 1854–1864. Ainakin Närpiössä ja Kauhajoella oli evankelista herätystä 1860-luvun alussa, ja Teuvalla se syntyi saman vuosikymmenen puolivälissä. Pappien ohella sananlevittäjinä toimivat maallikkosaarnaajat, kolporttöörit, jotka kiersivät pienissäkin kylissä. Teuvalla vieraili mm. Silta-nen Kauhajoelta. Puhujia nousi myös omasta piiristä. Koskenniemen mu-

anottu konsistorilta jo 1871 ja rakennuspurettiin 1881 kansakoulun rakennusaineiksi kirkkoherra Hällforsin viivytysyrityksistä huolimatta.

Seurakunnan väkiluvun kasvu johdatti kirkkoherran työmäärän lisääntymiseen, vaikka kunnalliset velvollisuudet jäivät pois. Hänellä oli lähes jatkuvasti käytettävissä apulaisia, mutta nämä vaihtuivat tiheään. Ainakin syksyllä 1894 pidettiin kokousta kappalaisen viran perustamisesta seurakuntaan. Vasta 1908 saatiin toinen vakinainen pappi, aikaisemman kirkkoherran poika, ”nuorempi Wehmanen”. Kappalaista varten erotettiin Erkkilän pappilan maista Rauhalan virkatalo, johon rakennettiin tarpeelliset huoneet.

kaan evankelisen liikkeen merkitys oli Teuvalla 1880-luvulla kohtalaisen voimakas, mutta heikkeni seuraavalla vuosikymmenellä. Ainakin Norissa vaikutti 1900-luvun alussa Viipurin nuorisoliiton puhujia. Myös Perälässä ja Riipissä liikkeellä oli laaja kannatus. Evankelinen liike vahvistui kirkkoherra Lundqvistin aikana. Kun kappalaiseksi tuli 1920-luvulla Yrjö Joutsu, muihinkin kyliin perustettiin evankelinen nuorisosasto. Valto Opas toimi 35 vuotta kirkonkylän osaston puheenjohtajana. Osastot ovat hankkineet rukoushuoneen Perälän ja Äystön kyliin.

Edellinen hankittiin Maria ja Juho Syväluoman lahjoituksen turvin. Kun talo oli oli palautettava sodan jälkeen

entiselle omistajalleen, työväenyhdistykselle, Syväluoma antoi varat uuden rakentamiseen. Tontin omistajat, Kittilät ja Saariset, puolestaan lahjoittivat sen. Äystön rukoushuone tehtiin v. 1933 vaiheilla vanhasta maalaistalosta. Sen omistajana oli ensin rukoushuoneyhdistys, mutta kun sen toiminta loppui, talo siirtyi kylän evankeliselle nuorisoliitolle. Molemmat rukoushuoneet palvelivat kauan myös kylän alakouluna. Kun 1920-luvulla valmistettiin Suupohjaan evankelisen kansanopiston sijoituspaikkaa, Teuvan uusi seurakuntatalo oli esillä, ja myös Äystöltä oli tarjous tontista. Kauhajoki kilpailun kuitenkin lopulta voitti.

Lestadiolainen liike alkoi levitä 1870-luvun alussa. Itsellinen Juha Ork Perälästä oli 1860-luvulla joutunut rötöstensä takia Vaasan lääninvankilaan. Siellä vierailleen lestadiolaisen saarnamiehen Kustaa Skinnarin välittämä sana kosketti Orkia, ja hän palasi muutuneena miehenä kotikyläänsä. Orkin esityksestä pyydettiin tänne Skinnari, joka piti ensimmäisen puhelilaisuuden Perälän Nurmelassa joulun alla 1871. Kuulijoita kertyi avara tupa täyteen. Teuva muodostui nopeasti liikkeen keskuspaikaksi Suupohjassa, ja täältä käsin tehtiin saarnamatkoja etelään, pääasiassa Satakunnan suuntaan. Sekä papisto että viranomaiset yrittivät vaikeuttaa saarnamiesten toimintaa. Antti Isotalo pidätettiin väkivalloin. Mutta esteiden asettamisella oli päinvastainen vaikutus. Omasta keskuudesta nousi puhujia, jotka kiersivät etäämpä-

näkin. Vuonna 1889 perustettiin Teuvalla maakunnan ensimmäinen rauhanyhdistys. Sen toimesta rakennettiin oma seuratupa, jossa oli osakkaita myös lähipitäjistä. Ompelija Arolin ja Sameli Snellman olivat tärkeitä paikallisia tekijöitä hankkeessa. Rakentaja Lehtosen ansiosta talo tehtiin laudasta eikä hirrestä. Rakennuksen rapistuttua se jäi sotien jälkeen pois käytöstä ja myytiin 1950. Perälässä oli myös rukoushuone. Herätysliike on jakautunut, ja Teuvalla eniten jäseniä on esikoislestadiolaisilla. He rakensivat 1970-luvulla runsaasti käytössä olevan rukoushuoneen. Uusherätys järjestää lähetyksiläisiä, ja vanha-lestadiolaisten lähin rauhanyhdistys on Kauhajoella.

Eräs välillinen seuraus oli se, että kun siipyläispojat tulivat talvella seuroihin jokiuomaa pitkin potkukelkkoiltaan, tämä uusi kulkuneuvo omaksuttiin välittömästi käyttöön täälläkin.

Etelä-Pohjanmaalla vahvasti vaikuttanut herännäisyys tuli Teuvalla pastori Vehmasen aikaan, mutta ei saanut täällä yhtä laajaa kannatusta. Joitain perheitä sen piiriin kuului, erityisesti Kauppilassa ja Horossa. Nykyään seuroja järjestetään kerran vuodessa.

Länsi-Suomen rukoilevaisuudella on ollut yksittäisiä kannattajia, mutta se ei Teuvalla ole laajentunut liikkeeksi. Nuorimpana herätysliikkeenä Teuvalla alkoi 1960-luvun lopulla Kansanlähetyksen toiminta.

Kaikkien herätysliikkeiden jäsenet antavat merkittävän panoksen yhteisen seurakunnan toimintaan.

SEURAKUNTA JA KOULUT

Kirkollinen lastenopetus astui merkittävän edistysaskeleen 1889, jolloin Teuvalla aloitti kaksi kiertokoulua. Oppiaineiksi määriteltiin sisä- ja ulkoluku, veisuharjoitus sekä kirjoitus ja luvunlasku. Ensimmäisinä opettajina toimivat Sameli Ristiluoma 1889—1891 ja Pekka Leinonen 1889—1895. Palkkaa luvattiin puolesta yhteen kappaan rukiita talonsavulta, muilta vähemmän sekä kyläkunnalta huone ja lämpö. Itsekoottava eriarvoinen palkkaus todettiin varmaan hankalaksi, sillä ennen vaalia se määriteltiin 8 tynnyriksi rukiita ja 100 markaksi rahaa vuodessa. Pitkäaikaisin opettaja oli torppari Juhon Nevala 1891—1894 ja 1902—1917. Alkuvaiheissa opettajien enemmistö oli miehiä, mutta heikon palkkauksen vuoksi koulu jäi naisten hoidettavaksi. ”Joka ei tahdo sillä palkalla olla, joka määrätty on, se saa mennä” oli vastaus korotusanomukseen. Suurin osa oli hankkinut tehtävään vaaditun koulutuksen käymällä kiertokoulunopettajaseminaarin. He hakeutuivat toisaalle edes hieman paremman palkan toivossa. Siitä seurasi, että kun muualla kunnallisten alakoulujen opettajiksi valittiin aikaisempia lyhyen lisäkoulutuksen saaneita kiertokoulunopettajia, heitä ei Teuvalla enää ollut.

Tavallisesti koulua pidettiin talojen tuvissa, joiden saanti kävi yhä hankalammaksi. Kauppilaan ja Noriin ehdittiin hankkia omat kiertokoulutalot. Oppivelvollisuuden voimaantulo nähtävästi yllätti teuvalaiset, sillä vielä

1919 kirkonkokous lupasi 1500 mk avustusta ja valmiit piirustukset kyläkunnille, jotka rakentaisivat oman kiertokoulutuvan. Muutama vuosi myöhemmin, kun kaikki opettajat samanaikaisesti muuttivat omille kotiseuduilleen ja koulujen tulevaisuus muutenkin alkoi näyttää epävarmalta, etsittiin opettajiksi oman paikkakunnan soveliaiksi tunnettuja naisia.

Teuvan kansakouluhankkeet olivat vireän alun jälkeen pysähtyneet vastustuksen edessä, niin että kauan oli käytössä vain yksi koulu. Seurakunnan kirkkoraati teki huhtikuussa 1896 kauaskantoisen aloitteen esittäessään kunnan jakamista seitsemään piiriin, joissa olisi oma kansakoulu. Kun seuraavana vuonna kaksi koulua saatiin perustettua, se merkitsi padon murtumista, ja muutamassa vuodessa kirkkoraadin esitys oli toteutunut.

Kansakoulujen yleistyminen ja oppivelvollisuuden voimaantulo johtivat kiertokoulujen merkityksen vähenemiseen, niin että ne Teuvalla päättyivät 1928. Vähintään vuoden toimineita opettajia oli kaikkiaan 39, joista miehiä kuusi. (Liite) Tällä hetkellä elossa on vielä Anni Rantala.

Sunnuntaikouluja oli pidetty jo 1850-luvulla pastori Sonckin aikana, jolloin tarkoitus oli kohottaa lukutaitoa. Varsinaisia pyhäkouluja alettiin pitää vuosisadan lopulla, niin että piispantarkastuksessa 1900 todettiin 39 pyhäkoulussa olleen 92 opettajaa ja lä-



Rippikoululaiset 1914. Oikealla rov. Lundqvist ja past. Wehmanen.

hes tuhat lasta. Silloin se kosketti suurta osaa ikäryhmästä. Miehiä oli opettajina niin Luovankylässä kuin useissa muissakin kinkeripiireissä.

Rippikoulut säilyttivät tärkeän asemansa. Niitä pidettiin kahdessa jaksossa, syksyllä ja keväällä. Tyttöillä ja pojilla oli oma rippikoulunsa. Kun kansakoulun käyneitä tuli rippikouluun, he saivat hieman helpotusta. Koulutiloina oli ennen seurakuntataloa sakaristo ja

pappilan renkitupa. Kylminä talvina oli helpompi saada lämpimille jokin tyhjäksi jäänyt maalaistalo kuin suuri kirkko. Näin rippikoulua pidettiin mm. Hakalassa ja 1875 Perttulassa.

1800-luvun lopulle pidettiin kinkerkunnittain erityisiä ”konkikuulustelujia”, jolloin jumalanpalveluksen yhteydessä vuorollaan oli oltava kirkon käytävällä tekemässä selkoa kristinopin tiedoista.

PAPPILAT JA MUUT RAKENNUKSET



Kirkkoherran pappila Erkkilä.

Ensimmäisen pappilansa kappeli-seurakunta hankki omalle papilleen ostamalla Erkkilän talon. Myöhemmin sitä laajennettiin. Se säilyi pappilana tämän jälkeen, vaikka Henrik Moliis 1730-luvulla osti tai ainakin vuokrasi Luhtalan talon. Erkkilä ei nähtävästi ollut oikein kunnossa. Yhden papin seurakunnassa ei toista pappilaa tarvittu, kunnes 1900-luvun alussa perustettiin kappalaisen virka. Apulaiset asuivat pappilan tiloissa tai sitten kylällä, usein nähtävästi Tuokkolassa tai Hakalassa. Erkkilän pappila paloi 1875 ja rakennettiin muutaman vuoden kuluessa uudelleen. Pappilaan johti maan-

tieltä joen yli kiviarkuille rakennettu silta.

Erkkilän pappilan maista erotettiin 1900-luvun alussa kappalaista varten Rauhalan virkatalo tarpeellisine rakennuksineen.

Pappilan metsiä tuskin hoidettiin sen kummemmin kuin yksityistenkään sarkoja, mutta valvontaa tarvittiin, sillä luvaton hakkuuta kyllä tapahtui. Puun arvo oli kohonnut. Kirkonkokous käsitteli kesällä 1875 ongelmaa, ja päätyi ratkaisuun, että seurakunta myy hakkuukelpoisen puuston ja tallettaa ylijäävät varat kahteen rahastoon. Metsänvahdin toimi lopetettiin 1896, jol-

loin tehtävässä oli Sameli Hilkia Teuvan. Metsän tuotolla maksettiin ensimmäiset urut ja muutamaa vuosikymmentä myöhemmin uusi seurakuntatalo.

Lukkarin virkatalo on lähellä kirkkoa. Se sai Orrelan nimen pitkäaikaisen kanttorin mukaan. Nykyinen kirkko sijaitsee virkatalon entisillä mailla, samoin osa uutta hautausmaata. Kanttorila lienee rakennettu tai ainakin kunnostettu nykyiseen asuunsa 1910-luvulla. Samoihin aikoihin tilan halki rakennettiin tie uudelle rautatieasemalle.

Kun vanha puinen kirkko oli 1881 purettu, paikalle jäi osittain revittynä ja tarpeettomana sitä uudempi kellotapuli. Sen keskikerroksesta rakennettiin rippikoulutupa ja seurakuntatalo, jota käytettiin myös kuntakokousten paikana, koska entinen pitäjätupa oli

rappeutunut. Talo valmistui 1899 ja laajennettiin lisäksi vuonna 1916. Toiminta lisääntyi ja myös kunta oli kiinnostunut uusista tiloista. Rovasti Palletvuoren toimikauden alussa ryhdyttiin puuhaamaan uutta seurakuntataloa, joka valmistui 1924 varsin lyhyessä ajassa ja oli aikanaan eräs maakunnan edustavimpia. Talon vihkimisen toimitti pääministeri Lauri Ingman. Asuntoja käyttivät mm. diakonissat ja apulaispapit. Kunnanvaltuuston lisäksi talossa pidettiin käärijät, ja siitä tuli uusien kuntaan perustettujen koulujen aloituspaikka. Sodan aikana siellä toimi tärkeä kansanhuolto, ja olipa sinne evakuoitu osasto postihallituksesta.

Vanhan puukirkon paikka "tyllätettiin" yhteisvoimin 1881, jolloin jokainen manttaali oli velvollinen ajamaan 60 kuormaa maata joko kirkon paikalle tai vastikään aloittaneen kansakoulun ympäristöön.

TEUVAN KIRKKOHERROJA



J. H. Wéhmanen



E. A. Lundqvist



O. A. Palletvuori



Valto Opas



Jussi Annala



Elo Norja

HAUTAUSMAA

Hautausmaalla oli vuoteen 1869 yksi, Suksen talon, yksityinen hautakappeli, joka sekin ränsistyneenä purettiin. Talvihautaukset olivat ongelmallisia. Sitä varten oli olemassa talvihauta, "korju", jossa vainajia säilytettiin, kunnes routa oli sen verran sulanut, että lopullinen hauta voitiin kaivaa. Talvihauta päätettiin purkaa 1896. Erään perimätiedon mukaan ensimmäinen kirkkoherra Forsman olisi haudattu kirkon lattian alle. Muiden pappien haudat ovat sangen lähellä silloista kirkkoa, sen eteläpuolella, mutta rovasti Palletvuoren oman sakastinsa äärellä. Teuvan seurakunnan edesmenneistä kirkkoherroista tänne ovat tulleet haudatuiksi Hällforsia, Annalaa ja Opasta lukuunottamatta kaikki muut. Joukossa on mm. suomenkielisen kirjallisuuden varhaisen edustajan Pietari Ticklénin hauta, jonka hoidosta eteläpohjalainen osakunta jo 1914 teuvalaisia muistutti.

Kirkkomaa alkoi käydä ahtaaksi, Vuosina 1912–1913 tutkittiin useita paikkavaihtoehtoja, joihin hautausmaata olisi voitu ajatella. Luettelossa oli mm. Madalmäki, Ristiluoman töyrä, Jänisoja, Liulasto, Pappilankangas, Varanmäki ja Fossin rintavainio. Kaikki olisivat olleet taloudellisesti edullisempia kuin soveltuvimaksi todettu entisen alueen laajennus. Hautausmaa säilyi kirkon ympärillä.

Alueen etelälaidalla oli Kråkan sotamiehen torpanmaa, joka haluttiin ottaa käyttöön. Jo rovastintarkastuksessa 1810 oli tal. Fredrik Suksen hautaus-

maan alle jäänyt maa luvattu korvata. Suksen talolta hankittiin lisäaluetta 1900-luvun vaihteessa. Jo 1896 oli sovittu maanvaihdoista Sameli Heikinpoika ja Juho Juhonpoika Suksen kanssa, mutta vasta vuonna 1915 käsiteltiin kirkkokokouksessa sopimus, jolla Juho Nestor Suksi, Otto Suksi ja Augusta Aro lupasivat luovuttaa maata kyseiseen tarkoitukseen. Piirilääkärin kieltainen lausunto oli siirtänyt laajennusta toistakymmentä vuotta. Paikkaa korjattiin ajamalla täytemaaksi Pappilankankaalta suuret määrät hiekkaa, jota tuon ajan kärrykuorman ei paljon keralla mahtunut. Kun vapaussodassa kaatuneita siunattiin 1918, hautapaikaksi mainittiin "uusi hautausmaa".

Seuraavan kerran aluetta laajennettiin koilliskulmauksesta 1937, mutta sitten alkoivat mahdollisuudet kirkon ympäriltä olla käytetyt. Uutta hautausmaata alettiin valmistella seurakuntatalon viereen kanttorin virkatalon maalle. Se vihittiin käyttöön 1940. Maaperävaikkeuksien vuoksi harkittiin vielä v. 1960 hautausmaan muodostamista Jänisojalle, mutta jälleen siirtohankkeesta luovuttiin ja entistä aluetta laajennettiin, jolloin jo varauduttiin uumahautauksiinkin. Uuden osan vihki käyttöön piispa Sariola keväällä 1982.

Hautausmaan ulkonäköön alettiin kiinnittää huomiota 1920-luvulla. Tuohon asti kirkon ympäristö näyttää valokuvien perusteella olleen sangen autio. Opettaja S. E. Teirilä kuului toimikuntaan, joita asetettiin kaunistamista suunnittelemaan. Seurakunnan met-

sien pitkäaikainen hoitaja Päiviö Suksi sekä eräät muut toivat mm. Karjalan kannakselta uusia puulajeja, jonka tuloksena vanhalla hautausmaalla on varsin rikas kasvilajisto. "Jumalan puisto" oli kauan paikkakunnan ainoa julkinen hoidettu puistoalue. Sen kunto on saanut myös vierailijoiden tunnustuksen.

Hautakivi oli nykyistä harvinaisempi. Omaiset merkitsivät haudan puu- ja rautaristillä tai peltitaululla, johon maalattiin vainajan nimi. Näytteitä vanhoista muistomerkeistä on säilytetty hautausmaan reunoilla.

Paikkakunnan ensimmäinen muistopatsas paljastettiin vapaussodassa kaatuneiden kunniaksi hautausmaalle syksyllä 1921. Pyhäinpäivänä 1948 muistettiin talvi- ja jatkosodissa kaatuneita teuvalaisia kuvanveistäjä Eino Räsänen suunnitteleamalla veistoksella. Myöhemmin tällaisia yhteisiä muistomerkkejä on vanhalle hautausmaalle kohonnut vakaumuksensa puolesta kuolleiden sekä luovutetun Karjalan kirkkomaihin haudattujen muistolle. Viime mainitun yhteydessä on saanut sijansa vanha Jaakkiman kirkonkello.

Kellotapulin jäljelle jäänyt kolmannes, "uukkanki" kunnostettiin ja siitä tehtiin 1927 siunauskappeli. Hautaushuoneena sitä mainittiin jo 1880-luvulla. Siinä tehtävässä se palveli nykyisen kirkon valmistumiseen saakka, jolloin siunaukset alettiin toimittaa ensin kirkon alakerrassa ja sitten itse kirkossa. Aikaisemmin kirkkoa oli käytetty tähän tarkoitukseen vain sankarihautauksien yhteydessä.

Vanhaa siunauskappelia käytettäes-



Kirkkoväärti Sakari Filppula.

sa oli tapana tuoda arkut kirkkopihassa oleville kiville, josta sitten papin ja kanttorin johdolla siirryttiin kappeliin. Vainajia saattoi olla kerralla useita, ja monta saattoväkeä sovittautui samoihin tiloihin. Yksittäin tapahtuneisiin hautauksiin siirryttiin muutama vuosikymmen sitten, samoihin aikoihin, jolloin hävisi lähes kokonaan tapa lähteä vainajaa saattamaan kotipihasta. Kyläkunnissa laulutaitoiset "veisajaajat" olivat johtaneet väen yhteiseen saattovirteen, jonka jälkeen verkkaisena kulkuena lähdettiin kohden kirkkomaata. Kaukaisemmista kylistä matka alkoi hevoskyydin aikana ani varhain.

Rovasti Palletvuori oli alunperin esittänyt tapulin käyttämistä kirkollisena museuhuoneena, ja osittain ajatus on toteutunut. Kappelirakennuksen yläkerrassa on talletettu pientä kokoel-

maa vanhaa seurakunnan esineistöä, joka on säilynyt tulelta. Siellä on mm. kirkon palossa tuhoutuneiden veistosten kipsimalleja. Kehystetyt taulut kertovat, miten aikanaan keisarien "armollisten" hallitsijajulistusten paikka oli kirkon seinällä. Tallella on kaksi haalistunutta sinivalkoista lippua, joita lienee käytetty sankarihautajaisissa 1918 ennen ristilipun hyväksymistä. Yli

200 vuoden takaisista kuulutuksista on osa säilynyt.

Kirkkomaalla, nykyisten rintamaveteraanien hautasijojen kohdalla, seisoi pitkään rakennus, joka oli palvellut aikanaan kokouspaikkana, pitäjäntupana ja sittemmin leikkaushuoneena, jossa suoritettiin tarvittaessa ruumiinavauksia. Rappautuneena se siirrettiin pois 1930-luvulla.

SEURAKUNNAN TYÖMUOTOJA



Seurakunnan monitoimimies Reino Koskenranta lastaamassa perunakeräyksen tulosta. Takana Salme Rinta-Komsi.

Diakoniatoiminta aloitettiin 1917. Pari vuotta myöhemmin siihen liitettiin lähetystyö. Diakoniatoimikunnat joka kylässä hankkivat varoja keräyksin ja ompeluseuroin. Lähetystyö kokoaa varoja myös hengellisten järjestöjen kautta. Vuodesta 1970 Teuvan seurakunnalla on ollut omia nimikkolähet-

tejä. Salme Rinta-Komsin työkenttä oli Keniassa ja Hanna-Liisa Pajulan Thaimaassa. Nyt tuetaan Merja Kramsun toimintaa Keniassa sekä Malisen perhettä Israelissa. Omien nimikkolähetien lisäksi lähetystyötä avustetaan muuallakin.

Nuoristotyötä alettiin pastori Jout-

sen aikana 1920-luvulla tehdä poikien keskuudessa. Askartelukerhot olivat suosittuja. Sotien jälkeen seurakunnassa oli eräitä pappeja hoitamassa nuorisopastorin tointa. Heidän jälkeensä kerhoja jälleen hoitivat eri ammattiryhmiä edustaneet maallikot.

Erilaisia toimintapiirejä varten tarvittiin kokoontumispaikka. Vanha seurakuntatalo oli käynyt laajennettunakin ahtaaksi, ja niin ryhdyttiin 1924 raken-

tamaan Frans Rekolan piirustusten mukaan uutta taloa, joka valmistui nopeasti, 14 viikossa. Jo adventtina pidettiin talon vihkiäisjuhla, jossa puhui pääministeri Lauri Ingman. Komea seurakuntatalo on osoittautunut varsin monikäyttöiseksi. Hengellisen toiminnan lisäksi siellä oli kunnanvirasto, kärjäsaali, asuntoja, ja myöhemmin erilaisia kouluja, viimein väliaikainen kirkko.



H. W. Vehmanen

TEUVAN KAPPALAISIA



Yrjö Joutsu



Olli T. Rajamäki



Seppo Lahnasalo



Aaro Lahtinen



Kanttori Edvard Inkinen



Kanttori Antti Saksa

Jumalanpalvelusta on uudistettu ennenkin. Joulupäivänä 1922 mainitaan pidetyn ensimmäinen liturginen jumalanpalvelus toimittajina Yrjö ja Gabriel Joutsu. Se uusittiin joinain juhlapyhinä, usein loppiaisena. Sisältö vaikuttaa nykyisen jumalanpalvelusliturgian kaltaiselta.

Lokakuussa 1900 kirkossa luettiin seuraava kuulutus: "Kaikkia niitä naisia ja miehiä, jotka tahtovat ottaa osaa Hoosiannakööriin, pyydetään hyväntahtoisesti kokoontumaan kirkonkylän kansakoululle maanantaina tk. 15 pnä klo 7 jpp. Kaikki ovat tervetulleita sekä vanhat että nuoret, joilla vaan vähänkin on lauluääntä. Kunnioituksella J. Nieminen".

Siitä alkoi pitäjän musiikkielämän herääminen. Kirkko sai urut 1901 ja urkurina toimi em. Jaakko Nieminen myöh. Merisalo. Vajaassa parissa vuodessa hän pani alulle kuoron ja soittonkunnan, joiden toiminta on jatkunut yli 90 vuotta. Yleiseen musiikkityöhön

ovat osallistuneet myös Merisalon seuraajat: Jalmari Melasniemi, Mikko Suksi, Edv. Inkinen, Aaro Kentala, Antti Saksa ja Esko Ruuska. Oman lisänsä siihen antoi kirkkoherra E.A. Lundqvist, joka kotimusiikin ohella avusti tarvittaessa kuoroja ja toimi säestäjänä.

Kirkkokuoroa suunniteltiin jo kanttori Inkisen astuessa 1913 virkaansa, mutta tuolloin epäiltiin riittävän laulajamäärän koolle saamista. Ensimmäinen yritys tehtiin vuonna 1923, jolloin piispantarkastusta ja virkaanasettajaisia juhlistamaan harjoiteltiin muutamia lauluja. Pari vuotta myöhemmin yritettiin uudelleen pyhäkoulunopettajien kuorona ja yhdessä lauluseuran kanssa käytiin laulujuhliakin, mutta vasta vuodesta 1929 kirkkokuoron toiminta on ollut jatkuvaa. Lisäksi toimivat lapsi- ja nuorisokuorot, seurakuntakuoro sekä kvartetti.

Vuosisadan vaihteeseen ajoittui valistustoiminnan herääminen, johon

SATA VUOTTA SUNTIOITA



Juho Suksi



Jafet Kuusiposka



Ale Filppula

kansakoulujen ja kansanopistojen vaikutuksella oli osansa. Papiisto toisinaan tuki niitä, usein vaivihkaa, sillä mm. raittius- ja nuorisoseurojen toivottiin lujittavan nuorison siveellistä ryhtiä. Toisaalta nuhdeltiin kovasti lisääntyntä huvittelun halua.

Seurakunnan hallinnossa tapahtui muutos, kun päättävänä elimenä 1919 aloitti kirkkovaltuusto, johon kirkonkokoos valitsi 24 jäsentä. Samaan aikaan perustettiin kunnanvaltuusto. Kirkollisella puolella säilyi kauan kunnallisessa vaaleissakin alussa käytössä ollut menettely, jolloin kolmasosa jäsenistä kerrallaan oli erovuorossa. Kirkkoraati eli -neuvosto oli nimetty jo 1870 lähtien, silloin entisistä kinkerikuntien kuudennusmiehistä.

Vaaleissa vaikuttamisen mahdollisuudet muuttuivat aikojen myötä. Kauan äänivallan perustana oli maksetun veron suuruus, jolloin yksi, kovin varakas henkilö saattoi äänimäärällään ratkaista päätöksen. Seuraavassa vaihees-

sa äänimäärä vaihteli 1–3:een iän ja siviilisäädyn perusteella. Vihdoin ryhdyttiin seurakunnassakin käyttämään muualla jo omaksuttua yhden äänen periaatetta.

Perinteinen kirkon istumajärjestys erotti miesten ja naisten puolen, vaikka siitä ei enää säädoksiä ollutkaan. Naiset osallistuivat aktiivisesti seurakuntatyöhön ja jäivät vähitellen lähes yksin esim. pyhäkoulunopettajiksi. Silti hallinto oli kauan miesten käsissä, sillä kirkkovaltuustoon ensimmäinen naisjäsen, apteekkari Aino Rovela, tuli vasta 1958 ja opettaja Maija Salmenkangas 1962 sekä kirkkoneuvostoon neiti Aili Palletvuori ja opettaja Eeva Kaukavuori 1955. Nykytilanne on lähes tasan. Kunnallisella puolella muutos on alkanut aikaisemmin. Seurakunnalla on oma naistyön johtokunta.

Vaikka edellä on käsitelty erilaisia työn ulkonaisia muotoja, tärkeimmäksi koettiin Jumalan sanan julistus ja sen vastaanottaminen. Seurakuntaväki on

kaikkina aikoina kantanut huolta jäsenistään, erityisesti lapsista ja nuorista. Se tulee esille esim. piispan- ja rovastintarkastusten pöytäkirjoissa ja myöhemmin seurakunnan toimintakertomuksissa.

Kirkkolain määräyksiä ohjata haittautunut oikealle tielle myös noudatettiin, tarvittaessa kovinkin ottein. Aina-kin ulkonaisesti siveellinen elämä kuului tavoitteisiin, samoin säännöllinen jumalanpalveluksiin ja ehtoolliselle

osallistuminen. Käskyt ja kristinoppi oli osattava ja myös elämään sovellettava. Lepopäivän oikeaa viettämistä korostettiin. Erityisesti 1800-luvun lopulta lisääntyivät valitukset nuorison kasvaneesta huvitteluhalusta, jota eivät vanhemmat pystyneet hillitsemään. Vapaa-aika lisääntyi ja rahaakin oli ehkä enemmän käytössä. Vielä 1930-luvun alussa kirkkoneuvosto kiinnitti viranomaisten huomiota pyhätyön lisääntymiseen.

KAIKKI EIVÄT ENÄÄ OLE SEURAKUNNAN JÄSENIÄ

Seurakunta oli pitänyt huolen jäsenistään syntymästä haudaan ja valvoi myös kristillisen opin puhtautta. Näkyvää eriuskoisuutta ei seurakunnassa laajemmalti esiintynyt. Vierasta oppia julistaneet ulkopuoliset passitettiin pois seurakunnasta. Herätysliikkeiden voimistuessa suhtautuminen niihin saattoi olla torjuvaa, mutta oli niillä omat kannattajansa myös seurakunnan johdon piirissä. Ulkopuolelle jääminen ei tullut kysymykseen.

Vuosisadan vaihteen uudet aatteet ravistelivat kirkon arvovaltaa. Vallankumouksellisia ajatuksia liikkui omassa maassa, ja niitä tuli merten takaa siirtolaisten mukana. Osittain ne sisälsivät erilaisia uskonkäsityksiä, osin koko kristinuskon vastustusta. Uskonnonvapauslaki teki luterilaisesta kirkosta vieraantuneille mahdolliseksi erota siitä myös käytännössä v. 1923.

Alussa eroja oli muutamia kymmeniä, myöhemmin ne ovat harvenneet ja eräät ovat palanneet takaisin. 1950-luvun alussa seurakunnasta eroamista oli

jälleen enemmän. Muodollisina syinä ovat usein olleet toiseen seurakuntaan liittyminen tai verotuskysymys.

Vuosisadan vaihteessa tapahtui voimakasta siirtolaisuutta, joka enimmäkseen suuntautui USA:han tai Kanadaan. Toiset palasivat, mutta monet jäivät pysyvästi uusille asuinsijoille. Silti yhteyksiä on pidetty yllä, eikä kotiseurakunta ole kaikilta unohtunut. Muistissa on amerikansiirtolaisten keräys uuden kirkon rakentamisen yhteydessä 1953 sekä myöhemmät lahjoitukset. Sotien jälkeen muuttoliikkeen suunta oli Ruotsi. Väestökirjanpidon osalta seurauksena on ollut usean sadan hengen poissaoleva väestö, josta tietoja on niukasti saatavana. Yli 90-vuotiaita poissaolevia julistetaan kuolleiksi, mikäli heistä ei tietoa ole saatu.

1950-luvun alussa seurakunnan kokonaisväkiluku läheni 10 000, mutta siihen sisältyi pitkälti toistatuhatta ulkomailla asunutta. Nykyään seurakunnan läsnäolevien väkiluku on runsaat 6700.



JR 58:n miehiä jumalanpalveluksessa ennen lähtöä jatkosotaan. Valok. 22. 6. 1941 Jouko Suksi.

SOTAVUODET

Papisto vaihtui 1930-luvun puolivälissä. Rovasti Palletvuoren kuoleman jälkeen kirkkoherraksi valittiin Jussi Annala Soinista, ja pastori Joutsen muutettua Hämeenlinnaan vuotta myöhemmin kappalaiseksi tuli Valto Opas. Siirtymävaiheen aikana tehtäviä oli hoitamaassa useita nuoria pappeja, jotka siten ikämiehinä ovat osallistuneet silloisten rippilastensa juhliin. Annala otti osaa Teuvan kunnalliseen toimintaan mm. valtuuston jäsenenä, kuului liikelaitosten hallintoon ja vaikutti koko maan asioihin eduskunnan pitkäaikaisena jäsenenä.

Sota vaikutti myös seurakunnan toimintaan. Moni seurakuntalainen oli rintamalla. Papit olivat ajoittain sotilas-tehtävissä. Talvisodan aikana pommitusvaaran vuoksi jumalanpalveluksia pidettiin myöhään iltpäivällä, sillä ainakin kahdesti ilmahälytys keskeytti ne. Papin tulo kotiin oli pelottavaa, sillä usein se merkitsi tietoa perheen isän tai pojan kaatumisesta rintamalla. Sankari-

hautajaiset muodostuivat yhä uudelleen toistuviksi surujuhliksi, joihin monesti osallistui 1500-2000 henkeä. Kun juhannuksen alla 1941 arveltiin oltavan viimeisen kerran koolla niissä merkeissä, alkoi jatkosota uusine menetyksineen.

Seurakunnan toiminta ei kuitenkaan lamaunut sodankaan aikana. Kotirintaman väki kokoontui kirkkoon, seuroihin ja virsilauluharjoituksiin voimiansa mukaan. Kirkkokuoro piti yllä toimintaansa voidakseen lohduttaa surevia.

Kotiseuduiltaan evakuoitujen vaihtuva joukko toi mukanaan uutta ajattelutapaa ja elämisen mallia. Seurakunta sai monia aktiivisia jäseniä.

Hautausmaalta varattiin alue sodassa kaatuneita varten. Pian sodan jälkeen ryhdyttiin puuhaamaan yhteistä muistomerkkiä hautakumpujen keskelle. Pyhäinpäivänä 1948 paljastettiin kuvanveistäjä Eino Räsänen suunnittelema patsas. Maatalousnaiset vastasivat kauden alueen hoidosta.

ASUTUSTOIMINTA SEURAKUNNAN MAILLA

Kirkkoherran virkatalon maille ”Haagaan”, oli vuosisatojen mittaan muodostunut useita torppia. Vuoden 1923 tarkastuskertomuksessa mainittiin 53 torppaa. 1900-luvun alkupuolella ne alkoivat pyrkiä itsenäisiksi. Kirkkoherra Lundqvistin aikana päästi vapaaehtoisin sopimuksiin jo ennen torpparilain voimaantuloa. Maanmittausinsinööri Onni Porkka suoritti jakotoimitukset.

Kirkkoherra Annalan virkakauden alkuaikoina pappilassa pidettiin hyvä-tuottoista karjaa. Talvisodan jälkeen luovutettiin osa pappiloiden maista pika-asutuslain nojalla Karjalan siirtoväelle. Niille muodostettiin 12 viljelytilaa. Osa uusista asukkaista palasi vä-

lillä takaisin Karjalaan, mutta jatkosodan jälkeen Pappilanhaan alueelle muodostettiin maanhankintalain mukaisesti uusia tiloja, joita asuttivat rintamamiehet ja siirtoväki. Edellisellä kerralla seurakunta luovutti n. 165 ha ja jälkimmäisellä kerralla yli 250 ha. Eniten Teuvalla käytettiin valtion maita, seurakunnan osuus oli n. yhdeksäsosa luovutetusta pinta-alasta. Pappiloiden oma maatalous päättyi, jäljelle jääneitä pieniä peltoalueita vuokrattiin.

Pappilankankaalta on alue vuokrattu liikunnallisiin tarkoituksiin, ja vuokraaja Rivakan kyläosasto, on sinne rakentanut majan hiihto- ja lenkkeilyreititeineen.

KIRKON PALO JA UUSI KIRKKO

Teuvan seurakuntaa kohtasi ankara isku, kun tulipalo tuhosi kirkon puuosat talvisena sunnuntai-iltana 15. 1. 1950. Palon syynä olivat todennäköisesti lämmityslaitteet. Liekeiltä saatiin turvaan vain joitain esineitä. Jo seuraavana sunnuntaina kokoonnuttiin väliaikaiseksi kirkoksi muutetussa seurakuntatalon salissa. Alttaritaulukin oli valmiina, Selinda Danielssonin maalama ja kirkkoväärti Jussilan 1908 seurakunnalle lahjoittama ”Jeesus seisoo ovelta ja kolkuttaa”.

Helmikuun alussa asetettiin rakennustoimikunta puheenjohtajana kirkkoherra Annala pohtimaan tilaratkai-

sua. Alkoi pitkälinen ja kiivas keskustelu siitä, korjataanko kirkko entiselle paikalleen vai rakennetaanko uusi uuteen paikkaan. Jälkimmäinen vaihtoehto voitti, ja suunnittelijaksi valittiin arkkitehti Elsi Borg, jonka töitä on mm. Jyväskylän Taulumäen kirkko. Paikka siirtyi parisataa metriä länteen edellisestä entiselle kanttorilan maalle. Toimituksessa kirkko pienentyi ja toimin paikka vaihtui rakennuksen toiseen päähän.

Rakentajaksi valittiin Satakunnasta talousneuvos Kosti Hollmén, jolla oli jo ennestään kokemusta 53 kirkkotyömaalta. Rakennusmestarina toimi Paa-



"Kirkko palaa!"

Valok. S. Yli-Hautala

vo Räihä. Työt aloitettiin kesällä 1952, peruskivi muurattiin syyskuun alussa ja harjannostajaiset pidettiin seuraavan helmikuun alussa 38 asteen pakkasessa. Aikaisempien virheiden välttämiseksi perustuspaalut junattiin 16 metrin syvyyteen. Vanhan kirkon seinätiiliä irrotettiin ja puhdistettiin uudelleen käytettäväksi. Kirkon tuulikaapin seinässä niitä on jätetty näkyville.

Yksiläiväisen kirkkosalin pituus on 28 metriä, ja istumapaikkoja on n. 700. Seurakuntasaliin sopii runsas 200 henkeä. Kirkon tomin huippu kohoaa 45 metrin korkeuteen.

Adventtina 1953 arkkipiispa Salomies vihki kirkon, joka miellytti seurakuntalaisia. Siihen sisältyi erikoisia ratkaisuja, jotka ainakin maaseudulla olivat uusia. Seurakuntasali kuului kiinteänä osana kirkkotilaan ja on siihen yhdistettävissä. Mukana on myös asun-

toja, joiden sijoitusta aluksi pidettiin mahdottomana. Amerikkaa myöten levisi tieto suomalaiskirkosta, josta löytyi saunakin!

Alttarifreskon "Kymmenen neitsyttä" tekijä taiteilija Tove Jansson ei vielä tuolloin ollut yltänyt maailmanlaajuiseen maineeseen. Urut toimitti Kangasalan urkutehdas. Raaka-ainepulan vuoksi kolme äänikertaa saatiin paikalle vasta kolme vuotta myöhemmin. Disposition oli laatinut Armas Maasalo.

Kellotapuliin tulivat Närpiössä talletettuina olleet Jaakkiman kirkonkellot, joista toinen myöhemmin on korvattu uudella. Arkkitehdin suunnitelmiin eivät kattokruunut laisinkaan kuuluneet, ja kirkkoon ne sijoitettiin vasta 1978. Itse asiassa kruunut olivat olleet Teuvalle jo ennen kirkon paloa, sillä karjalainen Lumivaaran seurakunta oli tilan-



Seurakunnan nykyinen kirkko.

nut ne kirkkoonsa, mutta niitä ei oltu ehditty toimittaa ennen Karjalan luovuttamista, ja tuntemattomasta syystä ne lähetettiin varastoon Teuvalle. Vasta yli 30 vuoden kuluttua ne pääsivät täyttämään tehtävänsä, antamaan valoa kirkkoon.

Kirkko sai huomattavan osan taide-teoksistaan lahjoituksina, sillä muutenkin vaikeassa taloudellisessa tilanteessa inflaatio kulutti vakuutusten arvoa, niin ettei seurakunta olisi kyennyt niitä hankkimaan. Alttaritaulun lahjoitti teuvalaissyntyinen johtaja Erland Luoma Lahdesta. Seinällä olevat kuusi puuveistosta, Paavali, Matteus, Markus, Luukas, Johannes ja Mooses, ovat vaasalaisen taiteilija T. J. Korven tekemiä ja Helsingissä asuneen johtaja Pekka

Mattisen ja kaskislaisen johtaja K. V. Ristiluoman lahjoittamia. Kirkon ulkopuolella olevassa muistokivessä kuvataan Teuvan kolme aiempaa jumalanpalvelushuonetta. Nykytutkimuksen mukaan siihen olisi vielä lisättävä neljäs. Muistokiven lahjoittivat Teuvan Lakkitehdas sekä johtajat Juho Uusimäki Turusta ja Eeli Rantala Seinäjoelta. Kaikilla oli yhteyksiä Teuvalle.

Perinteisille esineillekin löytyi paikka. Seurakuntasalin etuosassa riippuu kattokruunu, joka on peräisin vanhasta puukirkosta. Rovasti Lundqvist oli siirtänyt sen varastosta pappilan saliin, josta se 1930-luvun puolivälissä päätyi seurakuntatalolle. Monta avioliittoa oli solmittu tuon kruunun alla. Eteisessä on entinen sakariston peili ja takasei-



Toimistonhoitaja Mirja Nevala.

nällä akateemikko Oiva Ketosen otta-
mat kuvat vanhasta kirkosta.

Nopeasti edennyt inflaatio söi vä-
kuutuskorvauksien arvoa, eivätkä vero-
tulot äyrihinnan korotuksesta huoli-
matta olisi riittäneet rakennuslainojen
hoitamiseen. Kirkon keskusrahaston
tuki auttoi Teuvan seurakuntaa siirty-
mään vaikeiden aikojen ohii. Kaikkiaan

MUITA RAKENNUSTÖITÄ

Kun seurakunnan talous kirkon rak-
entamisen jälkeen saatiin kuntoon,
oli odottamassa useita uusia rakennus-
tehtäviä. Uusi kappalaisen pappila val-
mistui 1965, ja entinen kunnostettiin
nuorisotiloiksi. Uudelleen vanhoja ti-
loja kohennettiin 1980-luvun lopussa,

uuden kirkon kustannukset kohosivat
75 milj. vanhaan markkaan.

Kirkkolaki edellyttää entisten kir-
konpaikkojen varustamista muistomer-
killä. Sellaista suunniteltiin jo v. 1928,
mutta hanke "lykättiin joksikin aikaa
eteenpäin". Vuonna 1939 esitettiin tai-
teilija Ilmari Virkkalan luonnoksia enti-
sen puukirkon paikalle pystytettävästä
muistomerkestä. Sodan jälkeen hank-
keesta vielä esiintyi merkintöjä. Kirkon
palon jälkeen raunioita puhdistettiin,
ja jäljelle jääneestä kuoriosasta ja kivi-
jalasta muodostettiin 1956 kaikkien
entisten kirkkojen muistomerkki. Sitä
käytetään kesäkirkkojen, mutta myös
suurten maakunnallisten juhlien ko-
koontumispaikkana.

Kun raskas rakennusvaihe oli taka-
na, rovasti Annala valittiin Laihian kir-
koherraksi ja Isonkyrön rovastikunnan
lääninrovastiksi. Valto Opas siirtyi
1957 kirkkoherraksi Annalan jälkeen
ja palveli Teuvan seurakuntaa kaikkii-
aan yli 36 vuotta. Hän oli papeistam-
me viimeinen, joka siirtyi virkaansa
perinteisenä papiston muuttopäivänä,
vappuna.

jolloin talon asu palautui lähemmäs
entistä pappila-aikaa ja käyttömahdol-
lisuudet monipuolistuivat. Samalle
tontille oli jo aiemmin rakennettu
asuntola, joka sitten tuli korvaamaan
suunnitelmat leirikeskuksesta meren
tai järven rannalla.



Diakoniaompeluseura seurakuntatalolla 1930-luvun lopulla.

Valok. Lauri V. Nisula.

Kirkkoherran pappila nousi uuteen
paikkaan lähelle kirkkoa 1966. Vanha
pappila siirtyi koulukäyttöön, ensin
kansalaiskouluksi ja sitten ammatti-
kurssikeskukselle, kunnes se purettiin
uusien rakennusten tieltä. Pari aittaa
on jäljellä vanhasta.

Vanhaa kanttorilaa kunnostettiin
1960- ja 1980-luvuilla. Muita seura-
kunnan työntekijöitä varten hankittiin
osakehuoneistoja. Mm. verotuskäytän-
nön seurauksena useimmat seurakun-
nan viranhaltijat ovat hakeutuneet pois
virka-asunnoista omiin koteihinsa.

Investoinneista huolimatta talous on
kyetty hoitamaan 1,5 pennin veroäyrin
turvin 1960-luvun alkupuolelta läh-
tien. Siihen asti se oli ollut 2 p. Metsä-
tulojen osuus ei ole Teuvalle ollut mer-
kittävä.

Kirkonkokouksiin osallistuneiden
joukko oli harventunut. 1970-luvulla
muutettiin seurakuntahallintoa siten,

että kirkkovaltuusto valittiin seurakun-
tavaaleilla. Aluksi myös kirkkoneuvos-
ton kokoonpano määräytyi samalla ta-
valla, mutta sitten valinta siirtyi kirkko-
valtuustolle. Valtuustolle tuli maallik-
kopuheenjohtaja, joku sen jäsenistä.
Ensin kirkkoneuvosto jakautui kahteen
jaostoon, toiminnalliseen ja taloudelli-
seen, joista jälkimmäinen korvasi enti-
sen kirkkohallintokunnan. Vuodesta
1983 toiminnallista jaostoa ei enää ole
nimetty, vaan kirkkoneuvosto hoitaa
sen tehtävät.

Työmuotojen monipuolistuminen ja
vapaaehtoisten entistä vaikeampi löy-
tyminen johtivat seurakunnan työntekijä-
määrän kasvuun 1960- ja 1970-lu-
vuilla. Ensin otettiin nuorisohjaaja ja
pian toinenkin. Kunnan ja seurakun-
nan yhteinen päiväkerhotyö on laajen-
nutun lähes koko ikäryhmän kattavaksi.
Perinteiset seurakunnan toimialat, py-
häkoulut, lähetykset ja diakonia ovat säi-

lyttäneet asemansa. Kolmas teologi työhön saatiin, kun perustettiin ylimääräinen lehtorin virka. Toisesta diakonian työntekijästä keskusteltiin pitkään. Kirkkoväertistä tuli ensin taloudenhoitaja ja sitten talouspäällikkö.

Vakinaisten ja vapaaehtoisten työntekijöiden tueksi on perustettu johtokuntia, joihin kirkkovaltuusto nimeää jäsenet. Tällä hetkellä toiminnassa ovat seuraavat: päiväkerhotyön, pyhäkoulutyön, nuorisotyön, diakoniatyön, lähetystyön, naistyön sekä jumalanpalvelus- ja musiikkityön johtokunnat. Niiden ohella vapaaehtoistyössä ollaan mukana monella tavoin ja pitkään. Esimerkiksi useat diakoniakylätoimikuntien jäsenet ja pyhäkoulujen opettajat ovat hoitaneet tehtäviään useita vuosi-

kymmeniä. Elle Tasanko piti kotonaan Viitissä pyhäkoulua yli 60 vuotta. Pitkän elämäntyön ovat mm. tehneet Aili Palletvuori ja Seidi Välinen diakonian piirissä.

Sama uskollisuus tulee esiin luottamustehtävien hoidossa. Ennen nykyistä vaalijärjestelmää kirkkovaltuuston ja -neuvoston jäsenet hoitivat tehtävänsä vuosikymmenten ajan. Esimerkiksi Aarne Saksä oli kirkkovaltuuston jäsen 48, Juuse Lehto 42, Jaakko Äystö 40 ja Juho sekä Sameli Hakala 38 vuotta. Kirkkoneuvostoon kuuluivat Oskari Valkama 39 ja Tyko Rintala sekä Oskari Muotio 36 vuotta ja kirkkohallintokuntan Vesteri Saksä 38 ja Hugo Aho 37 vuotta. Usein tehtävä siirtyi isältä pojalle. Vaalitavan muuttuminen on lisännyt vaihtuvuutta.

SUUNNITELUA JA TULOKSIA

Seurakunnan paimenet vaihtuivat jälleen samanaikaisesti 1970-luvun alussa, jolloin Opas siirtyi eläkkeelle ja Seppo Lahnasalo Mynämäen kappalaiseksi. Sijaan astuivat kirkkoherra Elo Norja, joka tuli Parkanosta ja kappalainen Aaro Lahtinen, joka vaihtoi Saarijärven uskonnon lehtorin tehtävistä seurakunnan virkaan.

1970-luvulla yleistyi eri aloilla käytäntö laatia muutaman lähivuoden kattava talous- ja toimintasuunnitelma. Myös seurakuntia alettiin ohjata sellaisen laatimiseen. Ajatus sinänsä ei ollut uusi, mutta harvemmin suunnitelmia oli valmistettu julkaisun muotoon. Teuvalla toimikunta valittiin 1975, ja seuraavana vuonna se sai valmiiksi en-

simmäisen viisi vuotta kattavan suunnitelmansa. Sitä on seurannut tähän mennessä kolme uutta toiminta- ja taloussuunnitelmaa.

Ennusteiden laatiminen on aina vaikeaa, ja erityisen hankalaksi se muodostui 1990-luvun alussa, jolloin yleinen taloudellinen tilanne nopeasti heikkeni ja myöskin seurakunnan verotulot supistuivat. Yhteiskunnan eri sektoreilla toimintoja ryhdyttiin rajoittamaan, ja myös seurakunnissa oli ryhdyttävä etsimään säästökohteita, vaikkei tuhlaamiseen aiemminkaan oltu langettu.

Hiippakunnan keskuspaikka oli kauan ollut etäällä Turussa, josta arkkipiispa silloin tällöin ehti tänne saakka,



Juhlavuoden alussa valmistuivat seurakunnan kolmannet urut. Niiden ääressä kanttori Esko Ruuska. Valok. Foto-Nisula.

viimeksi ehkä uuden kirkon vihkiäisiin 1953. Saman vuosikymmenen lopulla perustettiin uusi Lapuan hiippakunta, johon myös Teuva liitettiin. Molemmat tähänastiset Lapuan piispat ovat käyneet Teuvalla niin piispantarkastuksissa kuin epävirallisten vierailujen yhteydessä.

Teuvan seurakunta on aikojen kuluessa kuulunut hallinnollisesti useaan rovastikuntaan, ainakin Pohjanmaan, Vaasan aliseen, Ilmajoen ja Isonkyrön rovastikuntiin. Kaikissa se on sijainnut etäällä keskuspaikasta. Vuonna 1976 Teuvan kirkkoneuvosto teki aloitteen uudesta jaotuksesta, joka toteutui seuraavana vuonna. Uuden rovastikunnan nimeksi oli ensin ajateltu Suupohjaa,

mutta siitä tuli Kauhajoen rovastikunta. Alusta lähtien sen lääninrovastina on ollut Teuvan kirkkoherra Elo Norja.

Muutokset ovat näinä vuosikymmeninä leimanneet niin seurakunnan toimintaa kuin koko yhteiskunnan elämää. Ikäjakautuma osoittaa nuorison osuuden laskeneen ja eläkeläisten kasvaneen. Elinkeinorakenne ei enää ole maatalousvaltainen, vaikka maaseudun leima ympäristössä vielä vallitsee. Taloudellisten arvojen merkitystä korostanut nousukausi on vaihtunut monia työttömäksi jättäneeseen laskukautteen. Ihmisten työn ja vapaa-ajan suhde on muuttunut. Kovin usein yhteys seurakuntaan on olemassa kirkollisten toimitusten välityksellä, mutta muu osallistuminen jää satunnaiseksi. Seurakunnan lähestymistapojen täytyy seurata ajan muutoksia. Esim. radiolähetykset jumalanpalveluksista paikallis-tv:n verkon kautta aloitettiin syksyllä 1988.

Tekniikan kehitys korvaa ihmistyötä. Kirkonkellojen soitto hoidettiin Suovaaran suvussa kolmessa polvessa, ja Reino Koskenranta vastasi siitä kauan. Sitten soitto automatisoitiin, haudankaivuu alettiin hoitaa koneellisesti ja siivous siirrettiin alan liikkeelle. Vuoden 1993 lopulla alettiin vuosien pohdinnan jälkeen rakentaa uusia urkuja, jotka vihittiin käyttöön seuraavan tammiukuun lopussa. Urut suunnitteli Aimo Känkänen ja teki urkurakentamo Veikko Virtanen. Samassa yhteydessä kirkossa on tehty korjaus- ja muutostöitä, jolloin mm. alttaripöytä siirrettiin eteenpäin ja seurakuntasalin sekä kirkon välinen seinä tehtiin ääntä eristäväksi.

SILMÄYS MENNEESEEN JA TULEVAAN

Yli 400 vuotta on Teuvanjoen varrta säännöllisesti asuttu. Metsän reuna on kaikonnut peltojen tieltä yhä etäämmälle. Uusia kyliä ja taloryhmiä on muodostunut eri puolille. Helppoa elämä ei missään vaiheessa ollut. Halja, pedot, nälkä, kulkutaudit, sodat olivat liiankin tuttuja vieraita. Ensimmäinen yhteinen hanke oli vaatimattoman, mutta oman jumalanpalvelushuoneen aikaansaaminen. Kristillinen seurakunta piti yllä henkistä järjestystä, joka koettelemusten keskellä oli lujiilla. Kaidalta tieltä eksyttiin, mutta sille osattiin palatakin.

Raamatun sana on säilynyt samana. Vaikka kieli on hieman outoa, sisältö on pysynyt yli 350 vuotta vanhassa seurakunnassa hallussa olevassa evankeliumikirjassa ennallaan. Työmuodot ovat muuttuneet, ja tavat julistaa Sanaa ovat vaihtuneet aikakausien saatossa.

Itsenäistyminen ei olisi oikopäätä onnistunut. Siihen oli opeteltava ensin muiden mukana, saamahuonekunnassa ja kappelissa. Jokaisella seurakunnan jäsenellä on oma paikkansa, sopiva tehtävänsä.

Esivanhempamme pyrkivät hoitamaan itse ne seurakunnan työt ja toimet, joihin heidän mahdollisuutensa riittivät. Kun oltiin toisinaan asioista eri mieltä, oli sekin merkki siitä, ettei oltu välinpitämättömiä lopputuloksen suhteen. Seurakunnalla on ollut vaikeuksia ja ilon hetkiä kuten sen jäsenilläkin. Vuosisatojen kuluessa on aherrettu ja rukoiltu kotiseurakunnan puolesta. Hiljaisuudessa tehtynäkin se on kantanut vaikeiden aikojen läpi. Sen turvin Teuvan seurakunta voi jatkaa uudelle vuosisadalle. Ajasta aikaan Herra on varjellut seurakuntaansa.

TEUVAN SEURAKUNNAN TYÖNTEKIJÖITÄ

Teuvan seurakunta on saanut papinsa kahdesta suunnasta: Lounais-Suomesta ja Satakunnasta tai Etelä-, Keski- ja Pohjois-Pohjanmaalta. Keski- ja Itä-Suomen papistoa ei Teuva ole kiinnostanut. Parina ensimmäisenä vuosisatana monet vakinaisista papeista tai apulaisista kuuluivat laajaan Sursill-sukuun, jonka jäseniä palveli lukuisissa Pohjanmaan seurakunnissa. Palkkauksen järjestyminen oli ilmeisesti eräs syy siihen, että monet apupapit olivat vakinaisen viranhoidajan tai hänen vaimonsa sukulaisia.

Kirkkoherrat:

Johan Forsman	1795—1810	
Abraham Cajanus	1813—1828	
Pietari Ticklen	1831—1838	
Matias Kumlin	1842—1866	
Vilhelm Ingman	1868—1875	
Frans Henrik Hällfors	1878—1886	
Johan Henrik Vehmanen	1888—1904	
Ernst August Lundqvist	1907—1920	
Oskar Albin Palletvuori	1923—1933	
Juho Annala	1935—1957,	myöh. Laihian kirkkoherra
Valto Opas	1957—1972	
Elo Norja	1973—1994	
Aaro Lahtinen	1994—	

Kappalaiset:

Simon Carlander	1694—1722	
Henrik Moliis	1722—1743	
Henrik Achtman	1744—1765	
Johan Forsman	1767—1795,	myöh. Teuvan kirkkoherra
Henrik Werner Vehmanen	1908—1922,	myöh. Lapuan kappalainen
Yrjö Oliver Joutsu	1922—1936,	myöh. Hämeenlinnan kappalainen
Valto Opas	1936—1957,	myöh. Teuvan kirkkoherra
Olli T. Rajamäki	1958—1960,	myöh. Peräseinäjoen kirkkoherra
Seppo Lahnasalo	1960—1973,	myöh. Mynämäen kappalainen
Aaro Lahtinen	1973—	

Teuvalaiset ovat hakeutuneet teologiaa opiskelemaan varsin harvoin, eikä täältä syntyisin olleita pappeja seurakunnassa ole ollut kuin pari apulaista. Muissa tehtävissä on ollut työntekijöitä maan eri puolilta ja useammin teuvalaisiakin.

Kuluneiden 300 vuoden aikana suuri joukko teuvalaisia on ollut suorittamassa seurakunnan antamia erilaisia töitä ja hoitamassa luottamus-tehtäviä. Koska erityisesti varhaisemmat tiedot olisi poimittava kirkonkirjoista yksitellen, olen tähän voinut liittää vain osan mukana olleista.

Apulaiset, sijaiset, armovuoden saarnaajat, ylimääräiset papit:

Henrik Moliis nuor.	1732—1742,	myöh. Närpiön kappalainen
Anders Gummerus	1796—1814,	myöh. Nivalan kappalainen
Matias Kumlin	1814—1817,	myöh. Teuvan kirkkoherra
Erik Vallenberg	1818—1819,	myöh. Mynämäen apul.
Esaias Tortberg	1819—1825,	myöh. Ilmajoen kappalainen
Anders Lunden	1825—1826,	oli Isojoen kappalaisen apulainen 1814—1834 sitten Kokemäen
Herman Magnus Inberg	1826—1829,	myöh. Kalajoen kirkkoherra
Zackris Toppelius	1829—1830,	myöh. Raahen ja Saloisten pitäjänapulainen, Sursill-sukua
Gustaf Adolf Hornborg	1830—1831,	myöh. Lemun apul.
Berndt Gustaf Ringborn	1831—1842,	myöh. Kaustisen kappalainen
Erik Vilhelm Snellman	1842,	myöh. Haapaveden T. kirkkoherra, Sursill-sukua
Oskar Olof Virzenius	1843,	myöh. Loimaan pitäjänapulainen
Niils Fellman	1843—1845,	myöh. Haapajärven vt. kappalainen, Sursill-sukua
Gustaf Adolf Cajanus	1846—1854,	synt. Teuvalla, asui Hakalassa, vaimo Ruotsista, myöh. Koivulahden kirkkoherra, Sursill-sukua
Knut Emil Sonck	1854—1864,	asui Hakalassa, myöh. Kälviän kappalainen
Johan Ernst Loven	1861	
Mauritz Edvard Caselius	1864—1867,	myöh. Kauvatsan kappalainen
Lars August Palonen	1867—1868,	myöh. Lopen kappalainen
Hugo Valdemar Vecksell	1873—1878,	myöh. Vihdin kirkkoherra
Karl Fredrik Remahl	1878	
Jakob Schroderus	1878—1883,	myöh. Keuruun kappalainen
Lars Hugo Sandelin	1883—1884,	myöh. Porin lyseon rehtori
Karl Eliel Meno	1884—1888,	myöh. Kauhajoen kappalainen
Aleksanteri Saarinen	1893—1899,	myöh. Peräseinäjoen kirkkoherra
Aapeli Kivioja	1899—1902,	myöh. Kalajoen kappalainen
Hanno Pietari Yrjänäinen	1902—1903,	teuvalainen, Kangasniemen kirkkoherra
Kaarlo Julius Kalpa	1903,	myöh. Suodenniemen kirkkoherra
Ludvig Leonard Lönnmark	1903—1906,	Ahlaisten vt. kappalaiseksi, mutta kuoli vajaan parin viikon kuluttua
Henrik Verner Vehmanen	1903—1905,	1906—1908, myöh. Lapuan kappalai- nen
Alje Laaksonen	1920—1921,	myöh. Simpeleen kirkkoherra
Kaarlo A. Aukee	1921—1922,	myöh. Ylihärnän kirkkoherra
Ilmari Hirvelä	1934—1935,	myöh. Kauhajoen kirkkoherra ja Oulun läänin sosiaalitarkastaja
Päivö Parviainen	1934—1935,	myöh. lähetyssaarnaajana Kiinassa
Aimo Sorvari	1935—1936,	myöh. Perhon kirkkoherra
Reino Ryttilä	1936—1937,	myöh. Pemiön kappalainen
Veikko Hirvilahti	1937—1938,	myöh. Karjalohjan kirkkoherra
Tauno Koskela	1938—1939,	myöh. apul. mm. Alavudella
Tauno Perttula	1947,	myöh. Kankaanpään kirkkoherra
Adolf Jyllilä	1945—1946,	myöh. Kauhajoen kappalainen
Einar Sora (Sourander)	1949—1950,	myöh. Tarvasjoen kirkkoherra
Antti Mikkola	1951—1953,	myöh. Hämeenlinnan kappalainen
Ilpo Rekola	1973,	myöh. Mikkelin lääninvankilan pastori
Erkki Hirvi	1973,	myöh. Parkanon kirkkoherra

Seurakuntalehtorit:

Raili Rantamäki	1973—1983,	myöh. Jurvan kappalainen
Merja Larvi	1983—1986,	myöh. Vaasan seurakuntapastori
Arja Väntsi	1986—1987,	myöh. Janakkalan lehtori
Heini Arvidsson	1987—1990,	myöh. Vanajan seurakuntapastori
Helmi Tuomela/Tuominen	1990—	

Diakonissat:

Alma Tuuri	1927—1937	
Aino Nikkonen	1938—1944	
Aune Huttunen	1945—1949	
Ida Perkiönmäki	1950—1951	
Irja Lehtinen/Leinonen	1951—1954,	1983—1986
Anna Vuorenoja	1954—1955	
Aune Repo	1954	
Helvi Järvi/Uusi-Kauppi	1955—1958	
Eine Ripatti	1958—1968	
Salme Rinta-Komsi	1968—1969	
Leena Erkkilä	1969—1972	
Leena Jylhä	1972—1978	
Hanna-Liisa Pajula	1979—1982	
Varpu Saksa	1982—1983	
Auli Ruuska	1986—	

Lukkarit, kanttorit:

Lauri Heikinpoika,		asui Tuokkolassa 1686
Mikko Mononius,		ehkä isonvihan jälkeen, kuoli 1725
Matti Niilonpoika	1726—1728,	tuli Kauhajoelta
Matti Orre	1730—1784,	kuolemaansa asti,
		Lienee ollut teuvalainen, nimi viittaa
		Teirilään, Juho Ketosen mukaan sukua
		Perttulaan.
Fredrik Brandström eli Brandt	1784—1786,	vt.
	1786—1818	vak.
Niilo Högbloom	1818—1819	vt. ja 1828—1830, teuvalainen
Abraham Argillander	1819—1828,	tuli Lohtajalta, meni Lapvärttiin
Antti Österblad	1830—1848,	tuli Kristiinasta, kuoli Teuvalla
Karl Petter Elenius	1846—1847,	vs. Närpiön varalukkarit
Johan Hällström	1848—1849,	vs., jurvalainen
Frans Salenius	1849—1852,	tuli Ikaalisista, kuoli Teuvalla
Gustav Nordlund	1852—1854,	vt., lukkarinoppilas Siikaisista
Josef Georg Caselius	1854—1910,	tuli Kokemäeltä, kuoli Teuvalla
Jaakko Träff		lukkarin apul. 1900
Jaakko Merisalo (Nieminen)		vt. urkuri 1900—1902, tuli Laihialta
		meni Asikkalaan
Jalmari Melasniemi (Hellen)		vt. urkuri 1902—1910, tuli Kuoreve-
		deltä, jonne palasi

Mikko Suksi	1910—1913,	vt. teuvalainen
Edvard Inkinen	1913—1951,	tuli Keiteleeltä, kuoli Teuvalla
Antti J. Virtanen	1952,	va. tuli Raumalta
Aaro Kentala	1953—1955,	tuli Korttesjärveltä
Antti Saksa	1955—1984,	teuvalainen, tuli Mäntästä
Esko Ruuska	1985—	tuli Korttesjärveltä

Nuoriso-ohjaaja:

Ritva Purho	1968—1975
Aulis Anttila	1971—1973
Raimo Kössö	1975—1978
Martti Filppula	1979—
Anne Ylinen	1979—1980
Virpi Vuorenoja	1980
Seija Norja	1981—1983
Tarja Hietaranta	1983—
Tuija Kujansuu	1987—1988, vt.

Kanslia-apulainen, kanslisti, toimistonhoitaja:

Aili Palletvuori, Selma Annala ja Elli Opas hoitivat kanslian tehtäviä kirkkoherrojen apuna 1920-luvulta vuoteen 1960

Alma Hakola	1956
Liisa Haapaniemi	1957
Elli Opas	1960—1972
Paula Pinta	1978—1980
Mirja Nevala	1972—
Varpu Saksa	1984—1992

Kirkonisäntä, kirkkoväärti, taloudenhoitaja, talouspäällikkö:

Niilo Erkinp. Riippi	1660-luvulla
Niilo Antinp. Riippi	—1719
Antti Heikinp. Kauppila	—1719
Pekka Jaakonp. Perttula	1719—1720-
Sipi Kreonp. Tuokkola	1719—1720-
Heikki Matinp. Kittä	—1731
Yrjö Kräka	—1740-
Jaakko Pekanp. Teirilä	1748—1754-
Antti Suksi	—1776-
Niilo Mikonp. Hakala	1775—1796
Heikki Teirilä	—1795-
Antti Tuokkola	1796—1811
Fredrik Suksi	1811—1813
Juho Jaakonp. Perälä	1794—1813
Joosef Heikinp. Kauppila	1813—1828
Heikki Joosefinp. Kauppila	1828—1848
Antti Fredrikinp. Suksi	1848—1888
Petteri Nisula	1866—1867
Antti Heikki Jussila	1888—1910
Sakari Matinp. Filppula	1910—1949

Svante Hautamäki	1949—1966
Eino Pirhonen	1966—1970
Niilo Tammisto	1970—1984
Seppo Kuuttinen	1984—

Kirkonvartija, suntio:

Antti Hannunp. Perttulasta	—1762	
Antti Antinp. Kallionpäästä, ed. poika	1762—1806	
Antti Antinp. ed. poika	1806—1810	
Fredrik Brandt	1811—1818,	oli samalla lukkarina
Vilhelm Forsman	1818—1865	
Niilo Petteri Niilonp. Höglom	1865—1893	
Juho Jaakko Suksi	1893—1918	
Herman Suovaara	1919—1923	
Jafet Kuusipuska	1923—1963	
Ale Filppula	1963—	

Kirkon talonmies-hautausmaanhoitaja-seurakuntamestari:

Lauri Riihimäki	1953—1954
Eino Salo	1954—1959
Reino Koskenranta	1959—1989
Tuula Salo	1989—

Päiväkerhon toiminnan- ja lastenohjaaja:

Ritva Purho	1968—1974
Mirja Koskenranta	1968—1974
Aulis Anttila	1971—1973
Eila Leppänen	1971—1975
Maija-Liisa Onatsu	1972—1974
Helena Kulmala	1973—1980
Varpu Mattila	1974—1975
Anni Varsala	1974—1975
Asta Santala	1975—1978
Kerttu Murto-Koivisto	1975—1978
Anna-Maria Mäkelä	1975—1980
Tuula Kenttä	1975—1977
Regina Ketola	1983—
Anelma Kiili	1975—1988
Airi Leppänen	1985—1986
Eeva Mäntylä	1981—
Kirsti Taipale	1978—1990
Mirja Uusi-Kauppila	1977—
Aila Harju	1978—1980
Seija Norja	1981—1983
Tarja Hietaranta	1983—1984
Erja Pitkänen	1990—

Luottamushenkilöitä:

Kirkkovaltuusto

puheenjohtajat:

Kirkkoherra toimi puheenjohtajana 1919—1976	
Jaakko Kujanpää	1977
Hilja Nisula	1978
Ilmari Hakala	1979—1982
Arvo Perälä	1983—1986
Alli Tanner	1987—

Varapuheenjohtajat:

Aarne Saksa	1954—1978
Hilja Nisula	1979—1982
Anna-Liisa Koppelomäki	1983—1986
Yrjö Nevanperä	1987—

Kirkkoneuvosto:

Puheenjohtajana toimii kirkkoherra

Varapuheenjohtajat:

Martti Välinen	1955—1974	
Ilmi Koskela	1975—1978	toim. jaosto
Maija-Liisa Rintala	1979—1982	toim. jaosto
Lauri Kesti	1983—1990	
Antti Koivu	1991—1992	
Päivi Birling	1993—	

Kirkkohallintokunta, taloudellinen jaosto

Puheenjohtajat:

Kustaa Jutila	1931—1937	
Herman Hakala	1938—1939,	1931—1948
Hugo Aho	1940,	1949—1967
Mauri Seppä	1967—1975	tal. jaosto
Lauri Kesti	1976—1990	tal. jaosto
Antti Koivu	1991—1992	
Päivi Birling	1993—	

LÄHTEITÄ JA KIRJALLISUUTTA

Seurakunnan arkisto

Kirkkokokousten pöytäkirjoja 1804—1968
Kirkkovaltuuston pöytäkirjoja 1919—1993
Kirkkoraadin ja -neuvoston pöytäkirjoja 1892—1993
Kirkkohallintokunnan pöytäkirjoja 1931—1976
Piispan- ja rovastintarkastusten pöytäkirjoja 1796—1900
Lainhuudatus- ym. asiakirjoja 1710—1900
Kirkollistilien tositteet 1924—1929
Kirkkokuulutuksia 1900—1910
Omaisvuoden luetteloita 1838—1953
Jumalanpalvelusten kirjat 1923—1953
Leena Peuran suorittamia haastatteluja 1970
Heino Ristiluoman suorittamia haastatteluja 1971

Pääkirjasto

Seurakunnan tilejä 1750—1790 mikrofilmi
Rippikirjoja 1730—1863 mikrofilmi
Pitäjänskokousten pöytäkirjoja mikrofilmi

Kotiseutuarkisto

Antti Kenttä: Muistiinpanoja Teuvan vanhoista teistä.
Antti Annaan keräämiä haastatteluja EPC:n kotiseututreffillä 1953.
Eino Leinosen ja Edv. Inkisen suorittamia haastatteluja 1933—1951
Juuse Nurmelan päiväkirja 1881—1900
Pentti Mantila: Laatokalta lakeudelle. Helsingin eteläpohjalainen 1/1977

Kirjallisuutta

Etelä-Pohjanmaan historia I—IV
Eero Kojonen (toim.): Sursillin suku, Helsinki 1971
Lauri Koskenniemi: Suomen evankelinen liike 1870—1895, Helsinki 1967
Y. S. Koskimies: Jurvan seurakunnan historia, Forssa 1954
Pentti Lempiäinen: Rovastin- ja pitäjätarkastukset Suomessa ennen isoavihaa, Helsinki 1967
Pentti Lempiäinen: Turun hiippakunnan tarkastuspöytäkirjat isonvihan ajalta. Helsinki 1973
Carolus Lindberg: Suomen kirkot, Helsinki 1934
K. I. Nordlund: Blad ur Närpes historia I—III, Vasa 1928
Seppo Paasio (toim.): Teuva-kirja, Vaasa 1971
O. A. Palletvuori: Teuvan kirkon juhla-julkaisu 1929
Liisa Ruismäki: Kauhajoen historia, Jyväskylä 1987
Päavo Suovaara: Teuva lestadiolaisuuden kehtona Suupohjassa. Teuvan vaiheita 1969
Teuvan seurakunnan kolmas kirkko, Vaasa 1953
K. V. Åkerblom: Övermarks historia, Vasa 1947
Papiston matrikkeleita 1832—1974
Seurakunnan vuosikertomukset 1967—1992
Pohjalainen 22. 1. 1895
Valto Opas: Teuva seurakuntana 150 vuotta. Suupohjan Sanomat 11. 8. 1945.
Haastattelu Aili Palletvuori

Teuvan seurakunnan kiertokoulujen opettajat 1889—1928

Sameli Ristiluoma	1889—1894,	vp. 1891—1894,	myöh. kansak. opettaja
Pekka Leinonen	1889—1895		
Juho Nevala	vs. 1891—1894,	1902—1917	
Maria Sinkkilä	1894—1900,	vp. kl. 1900	
Jaakko A. Filppula	1895—1898,	myöh. kansak. opettaja	
Helmi Takkala	1989—1899,	vp. kl. 1899,	myöh. kansak. opettaja
Fanny Flinkman	kl. 1899	vs.	
Emmi Levan	1899—1900		
Hulda Filppula	vs. kl. 1900,	1902—1903	
Sameli Emil Teirilä	1900—1902,	myöh. kansak. opettaja	
Rosa Lucina Rosendahl	1900—1902		
Johannes (Jussi) Seppä	1903—1904,	myöh. kansak. opettaja ja lehtori	
Sameli Parkki (Puistosalmi)	1904—1908		
Maiju Ontto	1908—1910		
Ester Parkkonen (Suovaara)	1910—1911		
Elma Eufrosyne Tamminen	1911—1913		
Anna Lyydia Pokela	1913—	sl. 1916	
Maria Elviira Lintula	1916—1920		
Anna Aliisia Ollila	1916—1917		
Selma Jokinen	vs. kl. 1917		
Elina Luukkonen	1917—1920		
Katarina Lasheikki	1917—1922		
Ida Adolfina Eio	1917—1919,	vp. 1918—1919	
Hilda Lammi	1918—1919	vs.	
Edla Maria Lundqvist	1918—1919,	vp.	
Hilda Putkonen	1918—1919	vs.	
Helga Julia Huhta	1919—1920		
Hilda Maria Keskinen	1919—1920		
Lyyli Keskinen	1920—1922		
Helmi Heino	1920—	sl. 1921	
Bertta Ranta	1920—1921		
Hilma Winter (Saarikoski)	1920—1928,	vp. 1924—1925	
Aleksandra Pernu	vs. kl. 1921		
Aino Mattila	1921—1922		
Maria Klapuri	1921—	sl. 1922	
Tyyne Luhtala	1922—1923		
Hilma Saksa	1922—1923		
Ilmi Kivipelto	1922—1926		
Elle Kivipelto (Myllykangas)	1922—1928		
Anni Rantala	1923—1925		
Ellen Kallio	1923—1928		
Maria Elviira Vuorela	vs. 1924—1925		
Selma Uppa	1925—1928		

Sisällys:

Teuva saa asukkaansa	3
Teuvan-Östermarkin saamahuonekunta	4
Oma kappeli	5
Kappelikirkko	7
Kirkkomatkat	10
Itsenäinen kirkkoherrakunta	12
Itsenäisyyden alku	13
Uusi kivikirkko	15
Seurakunta ja kunta	18
Herätysliikkeiden vaikutus	20
Seurakunta ja koulut	22
Pappilat ja muut rakennukset	24
Hautausmaa	27
Seurakunnan työmuotoja	29
Kaikki eivät enää ole seurakunnan jäseniä	33
Sotavuodet	34
Asutustoiminta pappilan mailla	35
Kirkon palo ja uusi kirkko	35
Muita rakennuksia	38
Suunnittelua ja tuloksia	40
Silmäys menneeseen ja tulevaan	42
Teuvan seurakunnan työntekijöitä	43
Lähteitä	49

Ehkä n. 425 vuotta sitten siirtyivät ensimmäiset uudisasukkaat raivaamaan Teuvanjoen rantoja pelloksi. He voittivat vaikeudet ja vastoinkäymiset Jumalaansa turvaten ja kivat vähitellen kuuluvansa yhteen. Kristillinen seurakunta oli koossa pitävä voima, joka haluttiin yhä lähemmäs. Tasan 300 vuotta sitten saatiin oikeus omaan kappeli-seurakuntaan, ja ensi vuonna saavuttaa Teuvan kirkkoherrakunta 200 vuoden iän. Esi-vanhempien työtä kunnioittaakseen seurakunta on päättänyt julkaista tällaisen suppean kertomuksen vaiheistaan vuosisatojen mittaan. Vaikeista ajoista on ennenkin selviydytty.

Teuvalla 8. 4. 1994 Heikki Perttula

*Etukannen kuva:
Gunnar Frosströmin lasimaalaus urkulehterillä.
Tuhoutui tulipalossa 1950.*

*Takakannen kuva:
Teuvan kirkko 1701–1881 ja 1828 rakennettu kellotapuli.
Perimätiedon pohjalta piirtänyt Paavo Suovaara.*



- VIRSI 197:
1. Ajasta aikaan varjellut
Herra on kirkkoamme,
sanallaan meitä ohjannut
kaikissa vaiheissamme,
vieläkin tahtoo siunata
kansaansa köyhää armolla,
tarjota taivahan rauhaa.
 2. Taivasten yltää taivasiin
kunnia kuninkaamme,
kuitenkin halpaan temppeliin
luoksemme Herran saamme.
Siunaten armolahjoillaan
Herra on seurakunnassaan
kansaansa keskellä täällä.